Муркаш район хаçачĕ

Çĕнтерӳ ялавĕ

1944 çулхи çу уйăхĕн 5-мĕшĕнчепе тухать

53 (8014) № ✻ Шăмат кун, 2012 çулхи утă (июль) уйăхĕн 14-мĕшĕ ✻ Хакĕ ирĕклĕ

Симĕс ĕç çи – 2012

Пĕр çемьери пек тăрăшаççĕ

«Выльăх апачĕ хатĕрлесси – тĕп вырăнта», – терĕç иртен пуçласа каçчен нумай çул ӳсекен курăксен хирĕнчен фермăсем çывăхне типнĕ утăна рулонсене пуçтарса турттаракан механизаторсемпе водительсем. Сăмах вакланăçемĕн вĕсем «Свобода» хуçалăх ертӳçин В. Никитинăн шухăшĕпе пĕр пулни палăрчĕ.

Хуçалăха кăçалтан ертсе пыма пуçланă Виталий Никитин мĕн тунипе хăй хальлĕхе пĕтĕмпех килĕшменнине пытармасть.

– Паянхи пурнăç ыйтăмĕпе хăвăрт аталанма пĕтĕм технологие алла илсе çитерейместпĕр-ха. Çавна кура тĕллĕн-тĕллĕн экономика уксахланине те сисетпĕр, анчах çав çитменлĕхсене пĕтерме май пуррине те куратпăр. Ăна пурнăçа кĕртме пирĕн ĕçлекенсем те, ял хуçалăх техники те пур, пĕрлехи тĕллев те паллă. Акă кăçалхи ут çире 477 гектар çинчен нумай çул ӳсекен курăксене тата улăх-çаран утине çулса, типĕтсе, пуçтарса кĕртмелле. Хуçалăх ĕçченĕсем умри тĕллеве ăнланни курăнать. Алă усас марччĕ çеç, – терĕ хуçалăхри уй-хир ĕçĕсемпе паллаштарма ыйтсан Виталий Васильевич.

(Вĕçĕ 5-мĕш стр.)

Ĕçлес кăмăлĕ пысăк

Ирина Александровна Воробьева – Отарккăри «Малыш» ача садĕнчи çамрăк специалистсенчен пĕри. Хастар воспитателĕн ĕçлес кăмăлĕ пысăк пулнине ĕçтешĕсем кăна мар, садика çӳрекен ачасен ашшĕ-амăшĕсем те аван пĕлеççĕ. Унăн ĕçне республика шайĕнче те палăртрĕç. Ирина Александровна пĕлтĕрхи пĕтĕмлетӳсемпе Чăваш Республикин Пуçлăхĕн стипендине тивĕçрĕ. Ăна малашне те пысăк çитĕнӳсем тума сунатпăр.

Н. НИКОЛАЕВА сăн ӳкерчĕкĕ.

Пулăшу

Тӳлевсĕрех йышăнаççĕ

Кубаньре инкеке пула шар курнисем валли гуманитари пулăшăвĕн посылкисемпе укçа тӳлевĕсене почтăран тӳлевсĕрех ярса пама пулать.

2012 çулхи июлĕн 7-мĕшĕнче шыв илнине пула Краснодар крайĕнче инкек тӳснисем валли çак япаласене тӳлевсĕр ярса пама йышăнатпăр:

– харпăр хăйĕн гигиенин хатĕрĕсем (шампунь, шăл пасти, шăл щетки, супăнь т. ыт. те);
– çумалли тата дезинфекци хатĕрĕсем;
– хаклă мар кĕсье телефонĕсем;
– тӳшек-минтер таврашĕ;
– ал шăлли, минтер, утиял;
– кĕпе-тумтир, пушмак.

Çӳлте асăннă япаласем унччен усă курнисем пулмалла мар. Хатĕрсене çак адреспа ярса памалла: МЧС Краснодарского края, Краснодар, Почтамт 350000. Посылка çинче «Гуманитарная помощь» тесе çырса хуни пулмалла.

Усă курнă япаласене ярса парассине асăрхаттарас тĕллевпе посылкăсене уççăн йышăнаççĕ.

Краснодар крайĕнче инкек тӳснисем валли укçа-тенкĕне çак адреспа ярса памалла (уншăн тариф тӳлевĕ тытмаççĕ):

Назначение платежа: Добровольное пожертвование гражданам, пострадавшим от наводнений в Краснодарском крае в 2012 году.

ИНН 2309030678.

КПП 230901001, Краснодарское краевое отделение Общероссийской общественной организации «Российский Красный Крест», Краснодарское отделение № 8619 Сбербанка России.

К/С 30101810100000000602,
БИК 040349602,
Р/С 40703810330000000106.

Раççей почтин Чăваш Республикинчи управленийĕн пресс-службы.

Патшалăх пулăшăвĕ

Хушма тӳлев

Шăпах çакăн чухлĕ хушма тӳлев илме пултарĕç малашне хатĕрлесе панă кашни килограмм сĕтшĕн хушма хуçалăх тытса пыракансемпе ял хуçалăх организацийĕсен ертӳçисем. Кун пирки калакан указа республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев алă пуснă. Çапла майпа правительствăра сутăн илмелли хаксем чакнă тапхăрта сĕт туса илекенсен тата хатĕрлесе паракансен тăкакĕсен пайне саплаштарма йышăннă.

Республика ял хуçалăх министрĕ Сергей Павлов палăртнă тăрăх ялан тенĕ пекех июнь – август уйăхĕсенче сĕт ыйтнинчен ытларах. Çавна май кăçал ăна сутăн илессин сезонри хакĕ пысăк предприятисенче 20,6 процент, ял çыннисенчен сутăн илессин хакĕ 42,4 процент чакнă. Производство рентабеллĕхĕ çуккине пула уйрăм хуçалăхсенче те, ял хуçалăх организацийĕсенче те выльăхсен йышĕ чакать. Халĕ вара документпа килĕшӳллĕн килти хушма хуçалăх тытакансене хатĕрлесе панă кашни килограмм сĕтшĕн 1 тенкĕ те 50 пус, ял хуçалăх организацийĕсене 1-мĕш сортлă сĕтшĕн 1 тенкĕ тата пысăк класлă сортшăн 2 тенкĕ хушса тӳлеме тытăнаççĕ. Çавна валли бюджетра 70 миллион тенкĕ пăхса хунă.

Республикăра

Рейтинг ӳснĕ

Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев кĕпĕрнаттăрсем витĕм кӳрессинчи хăйĕн рейтингне ӳстернĕ. 2012 çулхи июнь уйăхĕнче вăл 69-мĕш вырăнтан 45-мĕш вырăна хăпарнă. Асăннă рейтинга хатĕрлекен политика тата экономика коммуникацийĕсен агентстви кĕпĕрнаттăрсен витĕмне виçĕ категорипе хаклать: питĕ вăйлă витĕм кӳрекен, вăйлă витĕм кӳрекен тата вăтам витĕм кӳрекен. Вĕсен шучĕпе Михаил Игнатьев вăйлă витĕм кӳрекенсен йышне кĕрет.

Рейтингра Мускав мэрĕ Сергей Собянин малта. Иккĕмĕш вырăнта – Тутар Республикин Президенчĕ Рустам Минниханов, виççĕмĕш вырăнта – Санкт-Петербург кĕпĕрнаттăрĕ Георгий Полтавченко.

Çавна та палăртмалла. Михаил Игнатьев «Медиалоги» медиарейтингĕнче те «ӳснĕ». Кăçалхи июнь уйăхĕнче вăл Атăл тăрăхĕнчи федераллă округри пуçлăхсем хушшинче 9-мĕш позицие тивĕçнĕ. Ку вăл унччен хинчен 3 пункт çӳлерех. Лидерсем шутĕнче вара ку хутĕнче Никита Белых (Киров облаçĕ), Валерий Шанцев (Чул хула облаçĕ), Рустам Минниханов (Тутар Республики).

REGNUM информаци агентстви.

Çĕнĕ министр – С. Мельников

Чăваш Республикин Пуçлăхĕн июлĕн 10-мĕшĕнчи 82 номерлĕ указĕпе республикăри физкультура, спорт тата туризм министрĕ пулма Сергей Владимирович Мельникова çирĕплетнĕ.

Сергей Мельников 1971 çулта Çĕмĕрле хулинче çуралнă. Мускав облаçĕн физкультура институтне пĕтернĕ, каярах – Атăл-Вятка академийĕн патшалăх службин Шупашкарти филиалне. Министр пулма çирĕплетиччен физкультура, спорт тата туризм министрĕн тивĕçĕсене уйăх çурăна яхăн пурнăçлас умĕн вăл министрăн пĕрремĕш çумĕнче вăй хунă.

Чăваш Енре – ялти спорт вăййисем

Паян Шупашкарта Пĕтĕм Раççейри çуллахи ялти спорт вăййисене «Олимпийский» стадионта 20 сехетре савăнăçлă лару-тăрура уçаççĕ.

Чăваш Ене çĕр-шыври 60 команда килессе малтанах пĕлтернĕ. Пирĕн республика команди ялсенчи 50 спортсменран тăрать. Вĕсем вăйăсенчи спортăн 17 тĕсĕнче хутшăнаççĕ: çăмăл атлетикăра, ирĕклĕ майпа кĕрешессинче, урамри баскетболта, çуллахи полиатлонта, вырăс лаптинче, канат туртассинче тата ытти чылай ăмăртура вăй виçеççĕ. Кунсăр пуçне доярсен, çулакансен тата механизаторсен профессиллĕ ăмăртăвĕсене те палăртса хунă.

Чăваш Енре иртекен вăйăсенче программăна çĕнĕлĕх кĕртнĕ. Пĕрремĕш хут виçĕ енлĕ вăй виçесси пулать: михĕпе кукленсе тăрасси, тиев хунă урапана вырăнтан куçарасси тата кире пуканне хапха урлă ывăтасси.

Спорт вăййисем тĕп хулари «Олимпийский», «Энергия», «Спартак» стадионсенче тата Çĕнĕ Шупашкарпа Кӳкеçре иртеççĕ.

Июлĕн 17-мĕшĕнче 15 сехетре Шупашкарти залив хĕрринчи Хӳтĕлевçĕ Амăш монуменчĕ патĕнче вăйăсем вĕçленеççĕ. Кайса курма тăрăшăр: пур ăмăртăва сăнама та, вăйăсем пуçланнине тата вĕçленнине курма тӳлевсĕрех кĕртеççĕ.

Социаллă карттăпа усă курма меллĕ

Çĕнĕлĕх вăй илет

Республикăри пур социаллă хӳтлĕх пайĕнче те пĕлтĕр кĕркунне социаллă карттăсем илме заявленисем йышăнма пуçларĕç. Çак электронлă карттăпа усă курма питĕ меллĕ. Карттă счечĕ çине пенси укçи, пособисем тата ытти тĕрлĕ социаллă тӳлевсем куçараççĕ. Обществăлла транспорт çинче çăмăллăхсемпе усă куракансем çак карттăна троллейбуссемпе автобуссем çинче тата хулаçум автобусĕсемпе (çакăн йышши транспорта терминалсем вырнаçтараççĕ) çӳренĕ чух электронлă проездной вырăнне усă курма пултараççĕ.

Карттăна малтанах регионти тата федераллă шайри çăмăллăхсемпе усă куракансем тивĕçеççĕ: ĕç ветеранĕсем, тыл ĕçченĕсем, реабилитациленнĕ çынсем, политика репрессийĕсенче сиен тӳснисем, «Хисеплĕ донорсем», ялти специалистсем, ача-пăча пособине илсе тăракансем.

Районти социаллă хӳтлĕх пайĕн пуçлăхĕ Н. Петрова пĕлтернĕ тăрăх ĕç ветеранĕсем районта халĕ пурĕ 5277 çын, тыл ĕçченĕсем – 1070 çын, реабилитациленнисем – 46-ăн, донорсем – 77-ĕн, ялти специалистсем 1351 çын, федераллă çăмăллăхсемпе усă куракансем 2910 çын. Политика репрессийĕсенче сиен тӳснисем çук. Çапла вара пирĕн районта пурăнакан 11782 çын республика шайĕнчи социаллă карттăна илме заявлени çырса пама пултарать.

Паянхи кун тĕлне хӳтлĕх пайне кун пек карттăна илме ыйтса 372 çын заявлени çырса панă.

Карттă счечĕ çине пенси укçи, тĕрлĕ пособи укçи куçнине шута илсен ăна илес текенсем татах та нумайланасси куç кĕрет. Карттăпа усă куракан çын Перекет банкĕн офисĕсенче счет çине укçа хума та пултарать. Çак карттăпа усă курса банкоматсенчен комисси тӳлевĕсĕрех укçа илме, тавара укçасăр расчетпа туянма пулать. Çавăн пекех банкоматсемпе терминалсем урлă коммуналлă услугăсемшĕн, телефонпа усă курнăшăн тӳлеме, кĕсье телефонĕн номерĕ çине укçа куçарма та май пулать. Кунсăр пуçне тĕрлĕ налук, штраф тӳлеме, пĕр карттă çинчен тепĕр карттă çине укçа куçарма та, кредит тӳлеме те (Перекет банкĕн уйрăмĕнче илнĕ пулсан) пултараççĕ. Социаллă карттăпа усă курса пенсин страхлакан тата пухăнакан пайĕсем пирки пĕлме те, врач патне çырăнма та май пур. Çын карттăна çухатрĕ пулсан çийĕнчех «Мобильлĕ банк» услугăпа усă курса ăна хупса хума пултарать.

Пĕр сăмахпа каласан хăвăрпа пĕрле тĕрлĕ документ илсе çӳремелле пулмасть, вăхăт та перекетленет.

Социаллă карттă 2014 çулччен вăйра. 2014 çултан пуçласа универсаллă электронлă карттăсем пама тытăнаççĕ.

Н. НИКОЛАЕВА.

Саламлатпăр

Чи хаклă çыннăмăра, юратнă аннене, хунямана, кукамая, мамака – Çатракасси ялĕнче пурăнакан **Июлия Федотовна ФЕДОРОВĂНА** 80 çул тултарнă ятпа чун-чĕререн саламлатпăр. Ĕмĕр тăршшĕпех дояркăра ĕçлесе, мăшăрне вăхăтсăр çухатса, 5 ачине пăхса çитĕнтерсе тĕрĕс çул çине тăратма çăмăл пулман пуль сана, анне. Сан умăнта çĕре çити пуç таятпăр, эс пурришĕн савăнатпăр, санпа мухтанатпăр. Сан утма çулу такăр, кун-çулу вăрăм, сывлăху 100 çула çитме пултăр, сăн-питре яланах йăл кулă çиçтĕр.

Саламлаканĕсем: хĕрĕпе кĕрӳшĕ, 4 ывăлĕ, 5 кинĕ, 12 мăнукĕ, 5 кĕçĕн мăнукĕ, çывăх тăванĕсем, хăтипе тăхлачисем.

100 çул тултарчĕ кинемей

Юбилей

Çак кунсенче пирĕн Йӳçкасси ял тăрăхне кĕрекен Вăрманкасси ялĕнче пурăнакан Ольга Ефремовна Игнатьева **(сăн ӳкерчĕкре)** хайĕн 100 çулхи юбилейне паллă турĕ.

Ольга кинемей йышлă çемьере, ĕçлекен кил-йышра ӳснĕ. Пирĕн яла Уйкас Янасал ялĕнчен качча килнĕ. Ĕмĕр тăршшĕпех колхозра ĕçлесе пурăннă. Пурнăç çулĕ вара питех те нушаллă пулнă.

Ашшĕ-амăшĕ ĕçчен çынсем пулнă май вĕсене 1930-мĕш çулсенче раскулачить тунă. Ку çулсенче ашшĕ колхоз ĕçченĕн шутĕнчен тухнă пулнă. Хĕрĕ вара ку çула çитеймен-ха. 17 çулхи хĕре суд туса ашшĕ вырăнне тĕрмене хупмалла тунă. Пиччĕшĕсем вăрттăн ялтан тухса тарнă.

Пĕр уйăх тĕрмере ларнă хыççăн ăна кассаципе кăларнă. Ирĕксĕрлесе ĕçлемелле туса пĕр çул Çĕмĕрле вăрманĕнче ĕçлеттернĕ.

Çиме çăкăрĕ пулман. Çĕтĕк-çатăк çи-пуçпа çынсем ан курччăр, вăй ан пĕттĕр тесе çĕрле тырă пĕрчисем пуçтарса çисе яла çитнĕ.

Çăмăл пулман вăл вăхăтсем. Чухăн çынна качча каяс шухăшлă пулнă. Чăнах та чухăн çынах ăна качча илнĕ.

Упăшкипе пилĕк çул пĕрле пурăнса хĕрпе ывăл çуратнă. Ывăл ачи пĕчĕклех вилнĕ. Хĕр ачипе паян кунччченех пĕрле пурăнать.

Вăрçă пуçлансан упăшки Семен Игнатьевич фронта тухса кайнă. 1943 çулта вăл Ростов хулинче госпитальте çĕре кĕнĕ.

«Вăрçă вăхăтĕнчи çулсем маншăн анчах йывăр пулман ĕнтĕ, – каласа парать Ольга кинемей. – Пуриншĕн те çăмăл килмен. Апла пулин те чăтнă, тӳснĕ». Вăрçă çулĕсенче мĕнле кăна йывăр ĕçсем пурнăçламан пулĕ: вăрманне те каснă, окопсем те чавнă, торф та кăларнă, çулсем те сарнă. Пĕр ĕçрен те юлман кинемей.

Йӳçкасси чиркĕвне çĕнетме укçа пуçтарнине пĕлсен хайĕн ячĕпе 5 пин тенкĕ таранах парса пулăшрĕ.

– Манран пĕр пĕчĕк пулăшу та пулин пултăр, – терĕ вăл.

Паянхи куна Ольга кинемей хĕрĕпе, хĕрĕн мăнукĕсемпе шăкăл-шăкăл килĕштерсе пурăнать.

– Савăнатăп çак çула çитме пултарнăшăн, хамăн çĕр çинчи пурнăç ахаль иртмен тесе шухăшлатăп, – тет ватă çын.

Çак паллă кунпа Ольга Игнатьевăна район администрацийĕн пуçлăхĕ Р. Тимофеев, Чăваш Республикин Патшалăх Канашĕн депутачĕ, «Моргаушская» чăхчĕп фабрики» акционерсен уçă обществин генеральнăй директорĕ Н. Ванеркин, Чăваш Республикин Сывлăха сыхлас ĕç тата социаллă аталану министерствин районти социаллă хӳтлĕх пайĕн пуçлăхĕ Н. Петрова, ветерансен районти канашĕн председателĕ М. Виноградова, район администрацийĕн вĕрентӳ тата çамрăксен политикин пайĕн пуçлăхĕ З. Дипломатова, Йӳçкасси ял тăрăхĕн пуçлăхĕ С. Иванов, Йӳçкасси ял тăрăхĕнчи ветерансен канашĕн председателĕ З. Кутузов, Йӳçкасси чиркĕвĕн настоятелĕ Николай атте, ял тăрăхĕнчи депутатсем, культура ĕçченĕсем саламларĕç. Николай Григорьевичпа Ростислав Николаевич кинемее РФ Президенчĕн В. Путинăн саламлă открыткине, район администрацийĕн Тав çырăвне, парнесем парса чысларĕç, пурнăç тăршшĕнчи хăйĕн пархатарлă ĕçĕшĕн тав сăмахĕ каларĕç.

Валентина АФАНАСЬЕВА, Вăрманкассинчи вулавăш ертӳçи.

Модернизаци программи

Шкулсем ачасене йышăнма хатĕрленеççĕ

Каникул вăхăтĕнче районти пур вĕренӳ учрежденийĕнче те юсав ĕçĕсем пыраççĕ.

Пĕтĕмĕшле вĕренӳ модернизацийĕн программин пĕр енĕ шкулсене тĕпрен юсаса çĕнетессипе çыхăннă. Район администрацийĕн вĕренӳ тата çамрăксен политикин пайĕн пуçлăхĕ З. Дипломатова пĕлтернĕ тăрăх пĕтĕмĕшле вĕренӳ модернизацийĕн программипе килĕшӳллĕн пирĕн районти вĕренӳ учрежденийĕсене тĕпрен юсама 8 миллион та 783 пин тенкĕ уйрăнă, вăл шутра вырăнти бюджетран – 1 миллион та 756 пин тенкĕ.

Пĕр тăхтаса тăмасăр юсав ĕçĕсем ирттермелли шкулсене тĕрĕслевре ятарлă комисси маларах палăртнă. Муркашри вăтам шкулăн çивиттине юсама, шыв пăрăхĕсемпе канализаци тытăмне юсама, чӳрече блокĕсене çĕнетме палăртнăччĕ. Шетмĕпуçĕнчи тĕп шкулта та халĕ юсав ĕçĕсем пысăк калăпăшлăн пыраççĕ. Унта шкулăн çивиттине юсаса çĕнетеççĕ, йывăçран тунă чӳрече блокĕсене кантăк пакетсемпе улмаштарнă ĕнтĕ. Кунсăр пуçне тата çурт стенин пĕр пайне те çĕнĕрен купаласа хăпартмалла. Кунти ĕçсем графикпа палăртнă тăрăх пурнăçланаççĕ. Подрядчик ĕçе августăн 1-мĕшĕ тĕлне вĕçлеме палăртнă. Нискассинчи вăтам шкулта та чӳрече блокĕсене улăштарнă. Шкулта канализаци тытăмне юсаса çĕнетме те май тупнă. Москакассинчи вăтам шкулта çивитти юсаса çĕнетес, чӳрече блокĕсене улăштарас ĕçсем пыраççĕ.

Кунсăр пуçне тата шкул столовăйĕсене тĕпрен юсаса çĕнетме пăхса хунă мероприятисем те пыраççĕ. Ятарлă хушупа Муркашри вăтам шкулти столовăя юсама 940 пин тенкĕ ытла уйăрса панă, унта валли сĕтел-пукан туянма – 350 пин тенкĕ ытла.

Ку çул маларах асăннă программăпа килĕшӳллĕн спорт оборудованийĕ туянма та укçа-тенкĕ уйăрнă. 1 миллион та 373 пин тенкĕ ытла суммăна районти шкулсем хушшинче пайланă. Кирлĕ оборудование вĕсем хăйсем туянаççĕ.

Çавăн пекех кăçал района 5 шкул автобусĕ килчĕ. Вĕсенчен виççĕшĕ – Ильинкăри, Москакассинчи тата Турайри вăтам шкулсем валли малтанхи кивелнĕ автобуссем вырăнне, иккĕшĕ – Калайкассинчи тата Йӳçкассинчи вăтам шкулсем валли. Калайкассинчи шкула – çĕнĕ маршрутсем уçма, Йӳçкассине – автобус аварилле ларутăрура пулнăран.

Модернизацин тепĕр енĕ – 1 тата 2-мĕш классенче вĕренекенсене вĕренӳ кĕнекисемпе тивĕçтересси. Вĕренӳ кĕнекисене чăвашла çырнă. Шкул ачисен ашшĕ-амăшĕсен çак кĕнекесем валли хатĕрленĕ ĕç тетрачĕсене кăна туянма тивĕ. Кĕнекесен пĕр пайĕ килнĕ, татах та килмелле.

Н. НИКОЛАЕВА.

Культура хыпарĕ

Çитменлĕхсене палăртма май килнĕ

Хальхи вăхăтра пирĕн районта ялти 30 библиотека тата 9 библиотека пункчĕ шутланать. «Ял тăрăхĕсем хушшинчи тĕп библиотека» муниципаллă бюджет культура учрежденийĕ районти библиотекăсемшĕн информацие методика центрĕ пулса тăрать.

Библиотекăсен ĕç-хĕлĕн шайне палăртас тĕллевпе ял тăрăхĕсем хушшинчи библиотека Катькас, Ильинка, Мăн Сĕнтĕр ял тăрăхĕсен территорийĕсенчи библиотекăсен методика мониторингне ирттернĕ. Мониторинг вăхăтĕнче план, учет, отчет документацине, библиотека фончĕн сыхлăхне, компьютер техникин шайне тата Интернет ресурсĕсене тухма май пуррине, библиографи даннăйĕсен базипе усă курнин эффективлăхне, кĕнеке выставкисемпе информаци стенчĕсен актуаллăхĕпе пахалăх шайне, санитари нормисемпе пушар хăрушсăрлăхĕн правилисене пăхăннине тĕрĕсленĕ.

Анализ библиотекăсен ĕçĕн шайне хаклама, çитменлĕхсене тупса палăртма, çĕнĕ мелсемпе усă курассине планлама май панă. Мониторинг итогĕсемпе ялти библиотекăсен ĕç-хĕлне çĕнетсе йĕркелессипе методика рекомендацийĕсем туса хатĕрленĕ.

Хамăр инф.

Пенси фондĕнчен хыпарлаççĕ

461 çемье усă курнă

Ача амăшĕн (çемье) капиталĕн укçи-тенкипе районĕнче 461 çемье усă курма ĕлкĕрнĕ ĕнтĕ. Чăваш Енре ку хисеп 17 пин ытла çемьепе танлашать. Пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатма тата ачасен вĕренĕвĕшĕн тӳлеме Пенси фончĕ 5 миллиард тенкĕ ытла уйăрса панă.

Районта ача амăшĕн капиталĕпе усă курасси япăх шайра мар, 39,4 процентпа танлашать. Раççейре ку хисеп 31 процент, Чăваш Енре 47 процент.

Ытларахăшĕ ача амăшĕн капиталĕпе хайсен пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатма усă курать. Районĕпе 338 çемье, республикипе 14 пин ытла çемье ача амăшĕн капиталĕпе ипотека кредичĕсене саплаштарма усă курнă. Районĕпе унăн сумми 118,5 миллион тенкĕпе, республикипе 4,6 миллиард тенкĕпе танлашать. Ку укçа-тенкĕпе ача миçе çула çитнине пăхмасăр тата кредит килĕшĕвне хăçан тунин датине пăхмасăр усă курма пулать.

Районти 114 çемье хайсен пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатнă. Республикипе – 2873 çемье. Ача 3 çул тултарсан районĕпе 53 çемье, республикипе 1476 çемье суту-илӳ килĕшĕвĕпе пăхнă пек пурăнмалли çурт-йĕр туяннă. 49 çемье (республикипе 986) ку укçа-тенкĕне строительство организацине явăçтармасăр çурт-йĕр тума е реконструкцилеме хывнă. 5 çемье хайсен ача амăшĕн капиталне пая кĕрсе çурт-йĕр тунă çĕре уйăрнă. Республикипе кун пеккисем 112 çемье. 7 çемье (республикипе 299 çемье) туса лартнă е реконструкци тунă пурăнмалли çуртшăн компенсаци илнĕ.

Ача амăшĕн капиталĕ шучĕпе хайсен ачисен вĕрентĕвне тӳлекенсем те çук мар. Районĕпе 9 çемье, республикипе 233 çемье ача амăшĕн капиталĕпе хайсен аслă çулхи ачисемшĕн аслă вĕренӳ заведенийĕсенче, колледжсенче тата техникумсенче вĕреннĕшĕн тӳлеме усă курнă. Пĕтĕмĕшле сумма районĕпе 314,3 пин тенкĕпе, республикипе 6,6 миллион тенкĕпе танлашать. Ачасене муниципаллă тата уйрăм çынсен ача сачĕсенче тытса усрассипе республикипе 40 заявлени йышăннă. Районта кун пек заявленисем çук.

Кунпа пĕрлех ача амăшĕн капиталне амăшĕн ĕç пенсийĕн пухăнакан пайне пысăклатма та уйăрма пулать. Нумаях пулмасть йышăннă саккунпа килĕшӳллĕн сертификат хуçисем ку укçа-тенкĕне пенсие тухнă чухне сроклă тӳлев шучĕпе илме пултараççĕ. Унăн вăрăмăшĕ 10 çул е ытларах та, заявитель ирĕкĕнчен килет. Раççейĕпе укçа-тенкĕне амăшĕн пулас пенсийĕн пухăнакан пайĕ çине куçарассипе 964 заявка пулнă. Районта тата республикăра кун пек заявленисем хальлĕхе çук.

Паянхи куна ача амăшĕн капиталĕн сертификачĕсене районти 1150 ача амăшĕ илнĕ. Республикипе вĕсем 37 пин çын. Ача амăшĕн капиталĕн виçи 2012 çултанпа 387 пин те 640 тенкĕ те 30 пуспа танлашать.

Приватизаци

Çуртсене харпăрлăха куçарасси вĕçленет

Пурăнмалли çурт-йĕре тӳлевсĕр майпа приватизацилемелли тапхăр вĕçлениччен çулталăкран сахалрах юлчĕ (2013 çулхи мартăн 1-мĕшĕ). Чăваш Республикин территорийĕнче паянхи куна хваттерсене харпăрлăха килĕшӳпе куçарнисем 342 пин çын ытла.

Чăвашстат даннăйĕсем тăрăх пурăнмалли çурт-йĕре ытларах Шупашкар хулинче приватизациленĕ. Кунта 1613 хваттерпе пӳлĕм граждансен харпăрлăхне куçнă. Ку вăл приватизациленĕ мĕн пур çурт-йĕрĕн 49,9 процентне пулать. Çĕнĕ Шупашкар хулинче 405 хваттерпе пӳлĕме приватизациленĕ е 12,5 процент.

Граждансен харпăрлăхне куçарнă пурăнмалли çурт-йĕр хисепĕ чи сахаллисен шутĕнче Элĕк районĕ (13 единица), Çĕмĕрле тата Тăвай районĕсем (12-шер единица), Комсомольски районĕ (8 единица), Пăрачкав районĕ (6 единица).

1989–2011 çулсенче республикипе граждансен харпăрлăхне 212,9 пин пурăнмалли çурт-йĕре панă. Ку вăл приватизацилеме пăхнă пĕтĕм çурт-йĕрĕн 79,6 процентне пулать. Вĕсен пĕтĕмĕшле лаптăкĕ – 9767,8 пин тăваткал метр.

Росреестрăн Чăваш Республикинчи управленийĕн ертӳçин çумĕ Мария МАРТЫНОВА:

«Приватизаци ĕçне юлашки тапхăра хăваракансем яланах тупăнаççĕ. Ку тĕлĕшпе граждансен активлăхĕ халĕ ĕнтĕ пысăк пулать тесе шухăшламастăп. Халĕ эпир хваттерсене тата унчченхи общежитисенчи пӳлĕмсене йĕркеллĕ режимпа килĕшӳпе харпăрлăха куçаратпăр. Çавна аса илтересшĕн. Пурăнмалли çурт-йĕре тӳлевсĕр майпа приватизацилемелли тапхăр вĕçленнĕ хыççăн хваттер хуçи пулас тесен ăна сутăн туянма тивет.

Енчен те гражданин пурăнмалли çурт-йĕре приватизацилеме ĕлкĕреймен пулсан, гражданин малашне те хваттерпе социаллă найм условийĕсемпе усă курма пултарать. Анчах та вăл пурăнмалли çурт-йĕрпе хăй пĕлнĕ пек усă курма пултараймасть: сутаймасть, улăштараймасть, салука хываймасть. Анчах та кунта прописка тăнисем пурте хваттерте пурăнма, унпа усă курма пултараççĕ. Хваттер муниципаллă харпăрлăхра пулĕ çеç».

Марина ИВАНОВА.

Отчет докуменчĕсене йышăнатпăр

Августăн 15-мĕшĕнчен кая юлмасăр ĕç паракансем 2012 çулхи пĕрремĕш çур çулшăн обязательнăй пенси тата медицина страхованийĕ çине страховани взносĕсем шутласа пани тата тӳлени пирки, кунпа пĕрлех персонифицированнăй учет сведенийĕсене тăратма тивĕç.

Отчетсене ĕç паракансен патне унччен çитернĕ графикпа килĕшӳллĕн йышăнаççĕ. Отчетсене электронлă майпа цифрăллă электронлă майпа алă пуснипе Интернет урлă хӳтĕленĕ çыхăну каналĕсем урлă ярса памалла. Документсен çаврăнăшне электронлă майпа йĕркелени организацисен ĕç калăпăшне те, Пенси фончĕн документсем йышăнассипе тата вĕсене пăхса тухассипе ĕç калăпăшне те чакарать, ăна хăй вăхăтĕнче тата оперативлă майпа тăратма май парать. Вăхăтлăх çухатусене чакарма ĕç паракансен электронлă отчетлăха йĕркелемелли ятарлă программăсемпе усă курма пултараççĕ.

Енчен те страхователĕн предприятийĕнче 3 çынран ытла мар тата вăл вменяннăй тупăш çине пĕрлехи налук тӳлет пулсан е тата налук тӳлемелли ансат формăпа усă курать пулсан, Пенси фондне заявка тăратма пултараççĕ. Ку вăл «Эльба» электронлă бухгалтерăн» программипе усă курса отчетсене тӳлевсĕр тăратассине çыхăннă.

Отчетлăха тăратмаллин йĕрки пирки информацие РФ Пенси фончĕн официаллă сайтĕнче «Работодателям и предпринимателям региона» пайра (http://www.pfrf.ru/ot chuvash) илме пулать. Кунпа пĕрлех Муркаш ялĕ, Октябре 50 çул урам, 23 «а» çурт адреспа Пенси фончĕн районти управление пыма е (83541) 63-041 телефонпа шăнкăравлама та пултаратăр.

О. АЛЕКСЕЕВА, РФ Пенси фончĕн районти управленийĕн пай пуçлăхĕ.

«Ачасем çумра пулнине нимĕн те çитмест»

Чуна уçса калаçар-ха

«Укçапа эрехех çынна ăсран кăларать» – чăваш литературин классикĕн К.В. Иванов çырнă «Нарспи» поэминчи çак йĕркесене паянхи кун çинчен çырнă тейĕн. Укçипе эрехĕ тата пĕр-пĕринчен пĕрре те уйрăлмаççĕ. Пĕрисем çав спирт пур шĕвеке сутса укçа «çапаççĕ», теприсем вара ăна ĕçсе ăсне çеç мар, пуç та çухатаççĕ. Районти право йĕркине пăсассине хирĕç кĕрешекен комисси ларăвĕнче район администрацийĕн пуçлăхĕ Р. Тимофеев спирт пур шĕвеке сутакан, пĕчĕк кĕленчесене сутакан харпăрлăх хуçисене сутма чарăнма, ыр кăмăллăх кăтартма чĕнсе каланăччĕ. Ал-урана сĕрме кăларакан çак шĕвеке сутма чаракан саккун хальлĕхе çук. Район администрацийĕ ку ыйтăва республика шайĕнче хускатнă хыççăн унта та çак ыйтăва пăхса тухрĕç. Çак эрнере ЧР Патшалăх Канашĕн ĕç ушкăнĕн ларăвĕнче ку ыйту çинче тĕплĕн чарăнчĕç. Спирт шайĕ пысăк шĕвексене – косметика хатĕрĕсене – аптекăсемпе почта уйрăмĕсенче сутас ĕçре кирлĕ мерăсем йышăнма ыйтса ЧР Патшалăх Канашĕ РФ Правительство председателĕ Д. Медведев патне çырупа тухма хатĕрленет. Мĕнле улшăнусем пулĕç – пурăнсан курăпăр.

...17 çултах дояркăра ĕçлеме пуçланăскер, ĕçрен хăрамастчĕ вăл. Хăй пурнăçĕ тепĕр 10 çултан урлă-пирлĕ пĕтĕрĕнме пуçласси хĕр упраçăн пуçра та пулман. Ачипе йăпанатчĕ вăл. Каярахпа пурнăç юлташĕ те тĕл пулчĕ. 25 çултаччĕ ун чух Люся. Пĕрлешрĕç. Хăнăхнă ĕçрех вăй хучĕ качча тухсан та. Мăшăрĕ ĕçкеленĕшĕн тарăхатчĕ çамрăк хĕрарăм. Ял тăрăх шыратчĕ упăшкине. Аслă ачи пуçламăш класра вĕренетчĕ ун чух. Мăшăрĕпе ача çуралчĕ. Анчах çакă та арçынна хăйне алла илме, хăй кил хуçи иккенне туйса илме пулăшмарĕ пулас. Ӳсĕрле кăшкăрашма, урма пуçлатчĕ. Сахал пулнă-и тата малтан «юрататăп» текен арăмне çӳçрен сĕтĕрни. Мĕншĕн тетĕр-и? Çамрăк арăм унпа ĕçке кайма килĕшменшĕн. «Хăнана хунямапа каятчĕç. Эп пыманшăн упăшка ман çине питĕ хытă тарăхатчĕ», – аса илет паян çав вăхăтсене Люся.

Унтан тепре çие юлчĕ. Ку ачине çуратнă чух пĕрле ĕçлекенсем киле килкелетчĕç. Килекен хăнана мĕнле пĕрер черккепе хăналамастăн – çак йăлана пăхăнатпăр-çке эпир. Çитменнине упăшка киле килсе тарăхтарать. Ак пулчĕ те сана хуйха пусармалли сăлтав. Люся та малтан пĕр-ик черккерен пуçларĕ.

– Унтан пĕчĕккĕн пĕрер кĕленче çине куçрăм, – хаш! сывлать вăл.

8 çултан вара çамрăк хĕрарăм, вырăсла каласан, «запойпа» ĕçме пуçланă.

Халь илсе кăтартакан тĕслĕх тен камăнне те пулин совеçне «вăратĕ». Вăл е ку инкек пулсан эпир ниçта кайса кĕрейменнипе Турă мĕн çырнинчен иртейместĕн тесе хаш! сывлатпăр. Анчах чĕре хамăрăн çаплах малтан пурнăç пуçран килсе çапиччен тума пултарнă утăмсене туманшăн турттсах ыратать, куçăм куççульпе тулать. Хамăр пурнăç хамăрăн алăрах иккенне те манса каймалла мар иккен пирĕн. Телейлĕ пулма вăтанмалла мар иккен. Çакна паян хăйĕн чунне уçса пама килĕшнĕ 30 урлă каçнă çамрăк хĕрарăм сăмахĕсем те çирĕплетсе параççĕ.

Анаталла каякан çул вăл аннăçемĕн чăнкăлансах пырать. Çырма тĕпнех анса кайсан, унтан хăпарма йывăр. Вăхăтра чарăнни кирлĕ. Люся вара хăй ача амăшĕ иккенне, хăй кил ăшши пулмаллине туйса илме вăй çитерчĕ.

– Халĕ ачасем мана хирĕç анне, анне тесе чупаççĕ. Мĕнле телей иккен вăл – çумра ачасем пулни, çемье пĕрле пулни, – тет вăл паян.

Вăл каланă сăмахсем ĕçекен хĕрарăмсенчен пĕрин патне те пулин çитсен тем пекехчĕ. Çак шуçлак çул енне пĕр-ик утăм ярса пуснă ача амăшĕсем патне çитсен тата мĕн тери аван пулнă пулĕччĕ. Çак çемьери ачасем пекех нумай-нумай çемьере ачасем: «Пирĕн анне халь ĕçмест», – тесе каламалла пултăрччĕ.

Ĕçмен кунĕсем 3–4 кун пулкаланă. Унтан каллех пуçĕпех эрех стаканĕ ăшне «путнă».

– Урă çынна, килтисене яланах çак ыйту хумхантарать: ăçтан укçа тупать эрех ĕçекен çын эрех ĕçме?

– Хам пеккисем тупăнатчĕç. Ман çук пулсан та вĕсен тупăнатчĕ. 1–2 черкке пĕрех тупса ĕçме пулатчĕ. Ĕçнĕ пулсан та эп ĕçлеме пăрахман. Ĕç укçи ман уншăн е куншăн тӳлесех пĕтетчĕ. Ĕçме вара кĕсье тĕпне вак укçа юлатчĕ.

– Ачасем вара мĕнле? Шутланă-и вĕсем çинчен?

– Ӳсĕр пулсан та апат пĕçерме хăтланаттăм çав. Упăшка çине шанмалли те çукчĕ. Вăл та ĕçетчĕ. Хуняма пăрахман ачасене. Вăл пĕçерсе çитеретчĕ.

– Сипленес кăмăл пулман-и урăлнă самантсенче?

– Пулнă. Çав тери çын ретне тăрас килетчĕ. 2010 çулта кайса килтĕм малтан эрех ĕçнинчен сипленме. Ун хыççăн 5–6 уйăх ĕçмерĕм. Мăшăр вара çаплах ĕçетчĕ. Ун çине тарăхса хам та çĕнĕрен ĕçме пуçларăм. Хуняма хушша-хуппа кĕни те пулман мар. Упăшкана ман çинчен тем каласа паратчĕ, мăшăрăм мана хĕнени те сахал мар пулнă.

Урăлнă самантсенче çын пулас шухăш пуçрахчĕ. Тепре сипленме кайма пуçтарăннăччĕ. Шăп утă вăхăчĕччĕ те – каяймарăм.

– Татăклă утăм тума мĕн хистерĕ, мĕн вăй пачĕ хăвăра алла илме?

– Районти опека органĕнчен пирĕн патра сахал мар пулнă. Каплах пулсан ачасемсĕр тăрса юлатăп вĕт, текен шухăш пуçа кĕрсен сехĕрленсех ӳкеттĕм. Ĕçсĕр те тăрса юлатăп вĕт капла, тесе шухăшлаттăм. Çакă вăй пачĕ пулĕ. Тăвансем кодировкăна кайма хистетчĕç. Килĕшрĕм. Сипленме кайса килтĕм. Халĕ ĕçместĕп.

– Ĕçнĕ чухнехи вăхăтпа паянхи куна илсен хăвăра мĕнле туятăр?

– Сиплев пӳлĕмĕнчен урама тухсанах куç та лайăхрах курма пуçларĕ пек, пуçра та янкăр уçă пулса кайрĕ. Мĕн пулчĕ манпа, – тесе шухăшласа илтĕм малтанах. Тӳрех кăмăл çĕкленсе кайрĕ, пурăнас, ачасемшĕн тăрăшас шухăш капланса килчĕ. Мĕнле телей иккен вăл сывă пурнăç йĕркипе пурăнни. Малтан ачасем пирĕн анне ĕçет тесе хурланса калатчĕç пулсан, халь мана курсанах савăнса хирĕç чупаççĕ. Ирех тăратăп, выльăхсене пуçтарса кĕçĕннине садика яратăп, шкула каякансене валли те таса çи-пуç каçхинех хатĕр, сĕтел çинче – вĕри апат. Тулли кăмăлпа ĕçе тухса чупатăп. Пурăнатăп. Ĕçрен киле чун туртать. Хам урăх çĕрте пулсан та шухăш ачасем çинчех. Халь мăшăрăма ĕçме пăрахтарас килет. Калаçатăп-ха кун пирки хăйĕнпе.

– Паян çав лачакаран тухайман хĕрарăмсене, арçынсене мĕн каланă пулăттăр?

– Ĕçме пăрахас шухăш пулсан, кăмăл пулсан, ĕçме пăрахма пулать. Тухтăр пире çапла каларĕ: «Ĕçни вăл – чир. Унтан сипленмелле. Вăтанмалла мар». Ку, чăнах та, çапла. Çемьере килĕшӳ пулнине, ачасем çумра пулнине нимĕн те çитмест. Çакă вăл – телей.

Апла пулсан телейлĕ пулма хамăрсăр пуçне пире никам та чармасть. Эрех пĕтĕм инкек сăлтавĕ пулнине вăхăтра ăнланса илмелле кăна. Телейлĕ пулма вăтанмалла мар. Ăнланса илинччĕç çакна ачисене эрехпе улăштарнă амăшĕсем, ашшĕсем. Çавар патне илсе пынă эрех стаканĕ витĕр ачасен куççульпе тулнă куçĕсене куринччĕç вĕсем. Хăйсен ачисен çиес килни çинчен калакан сассине илтинччĕç пуçа эрехпе минретсе пурнăç юхăмĕнчен тухсах ӳкиччен.

Тата эрехпе минренĕ арçынсемпе хĕрарăмсене пĕчĕк кĕленчери спирт пур шĕвеке сутакан харпăрлăх хуçисене çак ыйтăва парас килет. Çав шĕвеке туянса сире услам туса паракан çынсем вырăнне хăвăр, хăвăрăн мăшăра, аппăра, йăмăкăра, шăллăрпа пиччĕрсене «лартса» пăхăр. Çав ӳсĕрсен выçă ачисем вырăнĕнче хăвăр ачăрсем тесе шутласа илĕр-ха. Сутнă пулăттăр-и эсир çакăн хыççăн çав «фунфуриксене»!? Иккĕленетĕп. Апла пулсан çын куççулĕ çĕре ӳкмест тенине манса каяс марччĕ. Çын инкекĕ çинче телей тупнă тенине никам пиркиех те илтменччĕ ку таранччен. Ыранi, паян-и – хăв тунă усал ĕç хăв патнех таврăнать.

Л. ТУКТИНА.

Ссылка та, вăрçă та таптаймарĕ Клементьевсен телейне

Çын ĕçĕпе ыр ятлă

Ача çуралсан кашни амăшĕн чун-чĕри телейпе тулать, куçĕ савăнăçпа çиçет. Кивĕ Матьăкри И. Клементьева 4-мĕш ачине çуратнă хыççăн та çак туйăм мĕн иккенне пĕлмерĕ. Çук-çук, ачи ссылкăра çуралнăшăн та мар, тăван Йӳçкасси тăрăхĕнчен чылай инçе çĕрте пулнăран та мар...

Ун чухне Якку Клементьевсем çил арманĕ тытнă, вăтам пурăнакан хресчен çемйи шутланнă. Раскулачить тумалли çемьесен списокне вĕсем те лекнĕ. Пĕтĕм çемйипех – ывăлĕпе ун ачин çемйин те пурнăç çулĕ пĕр енне – ссылкăна выртнă. Коноша станцийĕнчен инçех мар вырнаçнă Шенчуга поселокĕнче Николайăн ашшĕ бараксем тунă çĕрте ĕçленĕ. Урама выляма тухнă ачасем урамра çын шăммисем йăваланса выртни çинчен час-часах каланă. «Пирĕн те кĕçех çапла выртса çӳремелле пулать», – тенĕ лешсем ачисене. Çак вырăн – паян Муркашра пурăнакан Н. Клементьев çуралнă вырăн. Паян та чунĕ хĕсĕнсе ыратать унăн çав синкерлĕ вырăна аса илсен.

Нимĕн те çиме çуккипе Петр Яковлевич сăнне çухатма, шыçăнма пуçларĕ. Пиччĕшĕ Петербургра красноармеец пулни мăшăрне киле таврăнма май панă. Анчах ялта та ырă пурнăç курман Ирина Арсентьевна. Çын патĕнче пурăннă. Каярахпа пурнăç кăшт лайăхлансан мăшăрĕ ăна каялла чĕнсе ярать. Каять хĕрарăм. Ссылкăна иккĕмĕш хут кайсан Николай çуралнă.

Хуп-хура çуралнăскер çине пăхса тухтăрсем тӳрех çапла каларĕç: «Пурăнакан ача мар ку сан». Çак сăмахсем мĕне пĕлтернине лайăх пĕлет малтанхи виçĕ ачине çухатнă амăш чĕри: никам амăшне те вăл шăпана Турă ан пӳртĕр. Çынсене кăтартма та шикленетчĕ ывăлне Ирина Арсентьевна. Пĕррехинче чикан майри куçĕ умне пулчĕ-пулчех вăл алăри ачипе. «Ан пăшăрхан, ачу пурăнать», – терĕ ăна лешĕ. Çав сăмахсем хыççăн улăм çӳппинчен те çӳхерех шанăç кĕрсе вырнаçрĕ амăш чĕрине. Шухăшлама та пултарайман вăл ун чухне хăйĕн ывăлĕ пыра-киле ватлăха ал парасса. Вăл вара, Муркашра пурăнакан Н. Клементьев, майăн 29-мĕшĕнче 75 çул тултарчĕ.

1940 çулта Николайăн йăмăкĕ Ксения çуралчĕ. Пурнăç та майлашăнса пыма пуçланă пекчĕ. Анчах çук иккен. Шăпа синкерлĕ самантсене хĕрхенмесĕр хатĕрленĕ иккен уншăн. 1942 çулта мăшăрĕ вăрçа кайсан Ирина Арсентьевна ик ачине çавăтса киле килме çула тухать. Ссылкăра çĕвĕçре ĕçленĕскер, çĕвĕ машинине те хăйĕнчен хăвармасть. Утиялпа çыхса ăна хул пуççи урлă çакса ярать. Бидонпа шыв илет. Пуйăс çинче шывсăр антăхнăскерсем, вăл чарăннă-чарăнман амăшĕ чукун çул хĕрринчен 650 метрсенче вырнаçнă шыв кӳлленчĕкне курса унта чупать. Ачисене вакунта пĕрле ларакансене пăхма каласа хăварать. Бидонне тултарса çеç пĕтерчĕ – пуйăс хускалса кайрĕ. Унпа пĕрле унăн икĕ ачи те...

Чупрĕ, чупрĕ хĕрарăм пуйăс хыççăн. Алăри бидонĕ те тухса ӳксе юлчĕ. Çук, çитеймест иккен. Анчах мĕн вăй пачĕ-ши – юлашки вăйне пуçтарса юлашки вакун патнеллех çывхарчĕ хĕрарăм. Анчах пуйăс та малаллах каять... Умра ывăлĕн, унтан хĕрĕн сăнĕсем мĕлтлетсе иртрĕç. Мĕнле çитес! Тав Турра, юлашки вакунти красноармеецсем хĕрарăма алăран çĕклесе пĕтĕм вăйран малалла чупакан пуйăс вакунĕ çине туртса хăпартрĕç. Çав салтаксем пулман пулсан шăпа ăçта илсе çитернĕ пулĕччĕ-ши Николайпа Ксение. Вакунти çынсем вĕсене ачасен çуртне парасси пирки калаçса тăнă çĕрте чарăннă пуйăс алăкĕнчен унăн амăшĕ кĕрсе тăрсан, вĕсем савăннипе те, хумханнипе те пĕр хушă сăмах чĕнейми тăнă.

– Тахăш ача çуртĕнче ӳсеттĕмĕр-ха çав салтаксем пулман пулсан, – куçран куççулĕ тухать 75 çулхи Николай Петровичăн.

Анчах тăван ялта та кĕтес пулман вĕсен. Вĕсем пурăннă çурта туяннă çын унта хăратаканни пуртан сутса янă. Каярахпа кăна Клементьевсем хăйсен тăван килĕ пулнă çуртра Элĕкре хатĕрлев кантурĕ пулнине пĕлеççĕ. Юрать-ха ял Совет секретарĕ вĕсене хăйсем патне пурăнма илет. Йăлтак тетчĕç ăна ялта. Каярахпа 1946 çулччен пĕр пĕччен пурăнакан ватă патĕнче пурăнаççĕ.

Шкула кайсан пĕр сăмах та чăвашла пĕлмен Николай чăвашла калаçма вĕренет. Ашшĕ фронтран таврăнсан 1946 çулта Клементьевсен çемйи Шупашкара куçса каять. Николай Шупашкарти 2 номерлĕ шкулта вĕренме пуçлать. Тата тепĕр 2 çултан Архангельск облаçĕнчен аслашшĕпе асламăшĕ таврăнаççĕ. Ашшĕн йăмăкĕ Валя аппăшĕ ашшĕпе амăшне 12 çул курманскер тăнне çухатнине паянхи пек астăвать Николай Петрович. Ытла та чĕрене ыраттарать иккен вăл тăван юнсене çич юта çич çĕрелле уйăрни.

1949 çул. Çĕр-шывра çăкăра та карточка йĕркипе пама пуçлаççĕ. Клементьевсем тăван Йӳçкасси тăрăхне таврăнаççĕ. Çăмăл мар пулин те тăван тăрăхра вăхăт та хăвăрт иртет. Кивĕрех çурт илсе пурăнма пуçлать çемье. Николай 1955 çулта Йӳçкасси шкулне пĕтернĕ хыççăн Шупашкарти педагогика институтне физикăпа математика факультетне заявлени парать. Пур экзамена та ăнăçлă тытса физика уйрăмне кĕрет.

1960 çулта çамрăк физика учителĕ салтак шинельне тăхăнать. Костромари стратегиллĕ ракетăсен çарне лекет. 1961 çулта Нарофоминскра экзаменсем панă хыççăн запасри офицер пулса тăрать. Çартан таврăнсан мĕн 1963 çултан пуçласа тивĕçлĕ канăва тухиччен, 1997 çулччен, Муркашри вăтам шкулта ачасене физикăна вĕрентет. Çак хушăра мĕн чухлĕ ачана пĕлӳ панисĕр пуçне пурнăçра хăйсен вырăнне тупма пулăшман-ши вăл? Паян кун килекен салам çырăвĕсем те Николай Петрович хăй çамрăклăхне ахаль ирттерменни çинчен калаççĕ: астăваççĕ, хисеплеççĕ, юратаççĕ паян та ăна хăй вĕрентнĕ ачасем.

Çынсен пурнăçĕ мĕнле çаврăнса тухасси учительпе врачсем хăйсен тивĕçне мĕнле пурнăçланинчен çав тери нумай килет. Çак икĕ пархатарлă профессипе пурăнаççĕ Клементьевсен çемйипе вĕсен ачисен çемйисем те. Мĕн çуралсанах пурнăç хакĕ мĕне тăнине активме пуçланăран пулĕ çынсене май килнĕ таран усă кӳме тăрăшаççĕ вĕсем. Мăшăрĕ Перасковья Викторовна ĕмĕрĕпех районти тĕп больницăра операци сестри пулса ĕçлерĕ. Темиçе талăк киле килменни сахал пулнă-и? Николай Петровичпа пĕр-пĕрне ăнланса-юратса пурăннăран, çемьере пĕр-пĕрне шута хунăран ачисем те тĕрĕс воспитани илсе çитĕнчĕç, ял çинче ятлă çынсем пулса ӳсрĕç. Аслă хĕрĕ Галина Николаевна Кузнецова амăш çулĕпе кайрĕ: районти тĕп больницăра реаниматолог врач, анестезиолог пулса ĕçлет. Çул çинчи инкеке лекнĕ çынна вилĕмрен çăлмалла-и е пурнăçне хăрушлăха кĕртсе ӳкернĕ çынна больницăна илсе килеççĕ-и – Галина Николаевна хăйĕнчен килнине йăлтах тăвать: çын пурăнтăрччĕ çеç.

Галина Николаевнăн мăшăрне, районти тĕп больницăри опытлă хирурга Юрий Александрович Кузнецова, пĕлмен çын пур-ши тата. Ун алли витĕр тата миçе 100 çыннăн кун-çулĕ çĕнĕрен «шăранса» тухнăши, мĕн чухлĕ çын тав тăвать пулĕ ăна пурнăç илемне çĕнĕрен курма пулăшнăшăн, хăйсене вилĕмрен çăлнăшăн.

Николай Клементьевичăн мăнукĕсем – Кузнецовсен ывăлĕпе хĕрĕ те – Иринăпа Дима ашшĕпе амăшĕн пурнăç çулне суйларĕç, тухтăр профессине алла илме хатĕрленеççĕ вĕсем: И.Н. Ульянов ячĕллĕ Чăваш патшалăх университечĕн медицина факультетĕнче вĕренеççĕ.

Николай Клементьевичăн тепĕр хĕрĕ вара ашшĕн çулĕпе кайрĕ тесен те йăнăш пулмасть. Малтан Павлов ячĕллĕ музучилище пĕтерчĕ. Унтан Хусанти юридици институтĕнчен вĕренсе тухрĕ. Паян Татьяна Николаевна Хусанти юридици институчĕн Çĕнĕ Шупашкарти филиалĕнче преподавательте ĕçлет.

Çемье архивĕнче Николай Петровича тăрăшуллă ĕçшĕн панă Хисеп хучĕсемпе пĕрле çерем çĕтнĕ çĕрте ĕçленĕшĕн панă медальсем те пур. Вĕсенчен те хаклăраххи вара – хăй вĕрентнĕ ачасем асра тытни, çумра çывăх çынсем пулни. Нумай çыннăн пурнăçĕнче ырă йĕр хăварнăран Клементьевсемпе Кузнецовсен хăйсен те пурнăçра ырри çеç пултăр. Инкек-синкек вĕсен çемйи тĕлĕнчен пăрăнса çӳретĕр. Кун пек тĕрĕсрех пулать: мĕншĕн тесен çынсене ырă çын пулма пулăшнинчен, çынсен пурнăçне вилĕмрен çăлнинчен ырă ĕç пур-ши? Çынна ырă туни ырăпах таврăнтăрччĕ вĕсем патне те. Ссылка та, вăрçă та таптаймарĕ вĕсен телейне. Нимĕнле усал шухăшлă çын та ан тăтăрччĕ çав телей çулĕ урлă.

Л. ПАВЛОВА.

Тĕнче эстафетине хутшăнтăмăр

Ярапайкассинчи вăтам шкулта кăçал спорт енне суйласа илнĕ профиль лагерĕ ĕçлерĕ. Темĕн тĕрлĕ спорт вăййипе паллашрĕç çак вăхăтра ачасем, спортри вăрттăнлăхсене те пĕлчĕç.

Анчах та «Пĕтĕм тĕнчери килĕшÿлĕх чупăвне» («Всемирный бег гармонии») хутшăннă кун ыттисенчен интереслĕрех пулчĕ. Лагере çÿрекен ачасем тĕнче эстафетине хутшăнса хăйсем сывă пурнăç сараccинче палăрăмлă утăм турĕç. Мĕншĕн тесен çак тĕллевпе йĕркеленĕ чупу 140 çĕр-шыва пĕрлештерет кăна мар, вĕсем хушшинчи культура тата юлташла çыхăнусене те çирĕплетме пулăшать.

Кăçалхипе 25-мĕш хут иртнĕ эстафета Ярапайкассинчи шкулта вĕренекенсенчен аякран иртменшĕн ачасем питĕ кăмăллă пулчĕç.

Э. ГОРДЕЕВ.
Ярапайкассинчи вăтам шкул.

Тŷрленейми арçын

Москакасси ял тăрăхĕнчи Владимир саккуна пĕрре мар пăснă. Çынсен çакăн пек категорийĕ пур: вĕсем çынсемпе пĕрле пурăнаймаççĕ, йĕркеллĕ çынсем хăнăхнă нормăсене йышăнмаççĕ. Обществăн вара çак категорие мĕнле йышăнмалла, мĕнле пурăнмалла?

2012 çулхи мартăн 3-мĕшĕнче хирĕçÿ вăхăтĕнче Владимир хăйĕн пĕлĕшне çурăмран çĕçĕпе тирет. Вăл РФ Уголовлă кодексри 115 статьяри 1 пайĕнче çырса кăтартнă преступлени (çыннăн сывлăхне шутласах çăмăл сиен кÿни) тунине суд çирĕплетсе парать, 7 уйăх юсану ĕçĕсене пурнăçлама тата çак вăхăтра ĕç укçин 15 процентне патшалăх хыснине тытса юлма йышăну тăвать.

Кунччен те Владимир суд тенкелĕ çинче пĕрре кăна ларман. Вăрăлла ĕçшĕн, преступлени тума хатĕрленнĕшĕн тата ытти ĕçсемшĕн вăл пурĕ 3 çул çурă çирĕп режимлă колонире ларнă. Кăçалхи январь уйăхĕнче ирĕке тухнă пулнă.

Пурăннă вырăнта таăна преступлени тума пултаракан çын пулнине кăтартса сăнласа параççĕ. Хăй наказание пурнăçланă юсану учрежденийĕсенчен те ун пирки лайăх сăмах çырса паман. Нарколог врач палăртнă диагноз тăрăх вара унăн пачах та эрех ĕçме юрамасть.

Апрелĕн 10-мĕшĕнче Владимира «Передовик» хуçалăха ĕçлеме вырнаçтараççĕ. Анчах унта та йĕркеллĕ ĕçлемест. Акă майăн 10-мĕшĕнчен пуçласа июнĕн 9-мĕшĕччен ĕç вăхăчĕн табелĕнче вăл пурĕ те 8 кун (!) ĕçлени курăнать, ытти кунсенче ĕçе пыман. Суд ларăвĕнче те Владимир хăй ĕçлеме килĕшменнине калать.

Майăн 5-мĕшĕнче ăна ĕç тăвакан уголовлă инспекцин районти филиалне учета илеççĕ. Апла пулин те кĕске вăхăтрах, майăн 23-мĕшĕнче, ирĕке ĕçнĕ хыççăн преступлени тăвать: 87 çулхи мучие хăратса урайне вырттарать, аллисене çурăм хыçне пăрса унăн кĕсйинчи пĕр пин тенкĕне кăларса илет. Çак ĕçе тишкерсе суд Владимира июлĕн 25-мĕшĕччен хупса лартма йышăннă.

Ĕç тăвакан уголовлă инспекцинче учетра тăнă 18 кун хушшинче те çак арçын наказание пурнăçламалли йĕркене пĕрре мар пăснă. Çакăншăн ăна юсану ĕçĕсене ирĕкрен хăтарассипе ылмаштарма пултарасси пирки икĕ хутчен çырса асăрхаттарнă. Майăн 23-мĕшĕнче, преступлени тунă кун, ĕç тăвакан уголовлă инспекцин районти филиалĕ шăпах суда Владимирăн наказание пурнăçлас йĕркине ирĕкрен хăтарассипе ылмаштарма представление пе тухать.

Июнĕн 20-мĕшĕнче Муркаш районĕн 2 номерлĕ суд участокĕн мировай судйи Владимир ĕçлесе татман çур çул та 22 кун юсану ĕçне 2 уйăх та 7 кунлăх ирĕкрен хăтарса çирĕп режимлă колоние ярассипе ылмаштарма йышăну тăвать.

В. КОЖЕВНИКОВ,
ĕç тăвакан уголовлă инспекцин Муркашри филиалĕн пуçлăхĕ.

Халăх полицейскисене пулăшма хатĕр

Ĕçе пĕтĕмлетсе

«Ĕçе пусĕпех парăнса пурнăçламалла, çынсене мĕн май пур таран хăрушлăхран сыхламалла» – çапла пĕтĕмлетÿ турĕ РФ Чăваш Республики тăрăх шалти ĕçсен министрĕ С. Семенов генерал-майор районти полици пайĕн çур çулхи ĕçне тишкернĕ ларăва вĕçленĕ май.

Шалти ĕçсен министерствин районти уйрăмĕн сотрудникĕсемсĕр пуçне пай çумĕнче йĕркеленĕ обществăлла канаш та, право сыхлав органĕсен вырăнти ертÿçисем те, ял тăрăхĕсен пуçлăхĕсем те ларăва хутшăнчĕç. Республикăри тата районти оперативлă лару-тăрупа паллашнипе пĕрлех ытти чылай ыйтăва та хускатмасăр хăвармарĕç.

Сергей Евстафиевич республикăра йĕркене пăснă тĕслĕхсен шучĕ чакса пырасси 2011 çултан пуçланнине пĕлтерчĕ. «Ку халĕ те çаплах пырать-ха, анчах та вăл яланлăха пулма пултарайманнине манмалла мар. Çынсем мĕн чухлĕ япăхрах пурăнаççĕ, çавăн чухлĕ преступлени ытларах пулать. Çавăнпа та лăпланма кирлĕ мар», – пĕлтерчĕ министр.

Лăпланма Муркашсен чăн та сăлтавĕ сахалрах. Пай пуçлăхĕ Е. Плечов пĕлтернĕ тăрăх ÿсĕрле тунă преступленисен хисепĕ чылай ÿснĕ. Апла райăнта пурăнакансен культура шайĕ пирки те, вĕсене эрех-сăраран уйăрас тĕллевпе спорта явăçтарас пирки те район шайĕнче çирĕп сăмах пулмалла. Ÿсĕр çынсене обществăлла вырăнсенчен халĕ больницăна леçеççĕ. Ку тĕлĕшпе Муркашра йĕрке пур: районти тĕп больницăпа Шалти ĕçсен министерствин пайĕ хушшинче килĕшу тахçанах тунă.

Обществăлла вырăнсенче тунă преступленисене тишкерни полицейскисен ĕç графикне те, тĕрĕслев вырăнĕсене те улăштарса тăма хистет.

Çул-йĕр хăрушсăрлăх патшалăх инспекцийĕн районти тĕп инспекторĕ С. Иванов вара Муркашран кирпĕч завочĕ патне çитмелли çул пиллĕкмĕш çул ĕнтĕ çул-йĕр инкекĕсен вырăнĕ пулнине палăртрĕ. Çулăн çак пайне каçхи вăхăтра çутатса тăма, хĕлле вара юр хÿсе лартасран йывăççем лартасси халĕ те пурнăçланман-ха. Паянхи кун районта «Хăрушлăхсăр муниципалитет» тĕллевлĕ программа та ĕçлет, апла çак ĕçсем пурнăçланасса шанас килет.

Дежурнăй чаçе шăнкăравласа е пырса пулăшу ыйтакансем нумайланнă. Кăçалхи çур çулта 2649 тĕслĕх регистрациленĕ, çакă пĕлтĕрхи çур çул кăтартăвĕнчен 20 процент майлах пысăк. Çакна та икĕ енлĕн ăнланма пулать: çынсем пĕр-пĕринпе йĕркеллĕ хутшăнма пĕлмеççĕ е полицейскисене ытларах шанма пуçлани куç кĕрет.

Шанма пуçлани тенĕрен. Полици пайĕ çумĕнчи обществăлла канаш ертÿçи Н. Ванеркин ларура районта пурăнакансен шухăшне те пĕлтерчĕ. Мĕн сĕнет-ха халăх? Пай пуçлăхне сотрудниксенчен çирĕпрех ыйтма, контроль ĕçне общество енчен те çирĕпрех туса пыма, полицейскисен пĕлÿ шайне те, культура шайне те ÿстерме, ĕçе илнĕ чух пулас сотрудника тĕплĕн тĕрĕслеме. Çынсен конкретлă сĕнÿсем те пур. Москакасси – Оринин тăрăхне, унта коллективлă сад участокĕсем пулнăран, тепĕр участковăй çирĕплетме сĕнеççĕ. Участковăйсем халăхран татах та инçерех пулма пуçланине те асăрханă çынсем. Мăн Сĕнтĕрте пурăнакансем вара полицейскисен ĕçĕпе ытла кăмăллă мар: пакунлисен ку тăрăхра ĕç сахал маррине пĕлтернĕ вĕсем. Ларура тухса калаçнă депутатсен районти Пухăвĕн депутачĕ В. Кожанов та шăмат-вырсарни кунсенче Ильинка – Тренккă тăрăхĕнче тăтăшах полицейскисем пулсан лайăххине пĕлтерчĕ: канма килекенсем нумай.

Пĕтĕмĕшле илсен вара 30 çулчченхи çамрăксем полицейскисен ĕçĕпе кăмăллă. Анчах та çакна тепĕр тĕрлĕ ăнланма та пулать. Тен вĕсене асăрхаттарусем сахалрах тăваççĕ? Маларах илсе кăтартнă сĕнÿсем вара ытларах аслăрах ăрурисенчен пулнă. Тепĕр самант: районта пурăнакансенчен ытларахăшĕ, 80 процента яхăн, полицейскисене вĕсен ĕçĕнче пулăшма хатĕррине пĕлтернĕ. Мĕншĕн тесен çынсем пулăшу ыйтсан пакунлисем çийĕнчех ответленипе кăмăллă.

«Халăха итлеме пĕлсен йĕрке тума та кăшт çăмăлрах пулĕ», – терĕ Н. Ванеркин сăмахне вĕçленĕ май. Çакна кашни полицейски ăша хывса ĕçлессе шанатпăр.

Н. НИКОЛАЕВА.

Шалти ĕçсен пайĕнчен

Хĕр ачана çăлнă

Виçĕ çулхи хĕр ача амăшĕнчен пĕр утăм та юласшăн марипе ялти çăл патне те шыв ăсма пĕрлех каять. Амăшĕ шыв ăсса витресене алла тытнă хушăра вара хĕр ача асăрхамасăр çăла кĕрсе ÿкет.

Киле çитсе хĕрарăм пулса иртнине амăшне калать. Кинемей урама тухса пулăшу кирли çинчен кăшкарать. Хĕрарăм кăшкăрнине илтсенех 22 çулхи Александр Корпусов (çак ялта пурăнакан) çăл патне çитсе унта вĕрен тăрăх анать. Хĕр ачана шыраса тупса çăлтан кăларать.

Урамри сак çинче канса ларнă икĕ хĕрарăм та çăл патне ыткăнать. Хĕр ача кĕлепе çуралнă тейĕн: çак икĕ хĕрарăм шăпах медицина ĕçченĕсем пулнă. Дачăна канма килнĕ Инга Николаевна Семенова (медицина институтчĕн преподавателĕ) тата Елизавета Михайловна Данилова (БУТДБ №2, педиатр врач) кăвакарса кайнă пĕчĕк хĕр ачана пĕрремĕш пулăшу вăхăтлă параççĕ.

Çак тĕслĕх пирĕн хушăра ырă чунлă, ыттисене пулăшма хатĕр çынсем пурринне кăтартса парать. Александр Валентинович Корпусов, çамрăк пулин те, хăйне паттăрла ĕçре кăтартрĕ: çемьене пысăк хуйхăран, хĕр ачана вилĕмрен хăтарчĕ. Çакăн пек хастар çамрăксем пулни ыранхи пурнăça шанчăклăрах пăхтарать. Пысăк тав сире, Александр.

И. ИГНАТЬЕВА,
çул çитменнисемпе ĕçлекен районти инспектор.

Райадминистрацире

Хисеп грамотипе наградăланă

Ĕçре ăнăçусем тунăшăн тата активлă обществăлла ĕçшĕн район администрацийĕн 2012 çулхи июнĕн 28-мĕшĕнчи 562 № йышăнăвĕпе район администрацийĕн Хисеп грамотипе çаксене наградăланă:

- «Герой» хуçалăхăн ĕç тăвакан директорне **Лариса Владимировна ИВАНОВĂНА**;
- район администрацийĕн ятарлă программăсен пайĕн ертсе пыракан эксперт специалистне **Геннадий Юрьевич ЛЮБИМОВА**;
- «ДЮСШ-«Сывлăх» ФСК» хушма пĕлÿ паракан автономлă учрежденийĕн тренер-преподавательне **Марина Михайловна СМИРНОВĂНА**;
- «ДЮСШ-«Сывлăх» ФСК» хушма пĕлÿ паракан автономлă учрежденийĕн директорăн çумне **Алексей Валерьевич СЛЕПНЕВА**.

Çуллахи кану

Çул çÿрев асран тухмасть

Июнь уйăхĕ хыçа юлчĕ. Шкулсем çумĕнче ĕçленĕ лагерьсен ĕçĕ-хĕлĕ пирки очетсем те турăмăр. Кашни лагерь ĕçе хăйне май интереслĕ йĕркелене пăллах.

Орининти вăтам шкулти «Факел» профиль лагерьне çÿренĕ ачасем хăйсен вăхăтне кунта усăллă та интереслĕ ирттернине калаççĕ. Çур çăва çитрĕмĕр пулин те лагерьти кунсем ачасен асĕнчен тухмаççĕ-ха. Атăл хĕррине, Ильинка тăрăхне çитсе килтĕмĕр ачасемпе. Шкулта ирхи апат çинĕ хыççăн ăçта та пулин çула тухассине чăтăмсăррăн кĕтетчĕç ачасем.

Пĕр кунхине çапла малтанах Ильинкări вăтам шкулта вырнаçнă Гузовский ячĕллĕ музейпа паллашрăмăр, хыççăн – чи вată юманпа. Ачасем хăйсен ĕмĕчĕсене хут çине çырса йывăç патне хĕстерсе хучĕç. Кунтах Гузовский лартса хăварнă кедр йывăççипе киленчĕç. Атăл хĕррине анса унти моторлă кимĕсемпе теплоходсене сăнарăмăр. Пирĕн çул çÿреве йĕркелеме пулăшнă Игорь Александрович Каргин пире районти пĕртен-пĕр шыв сикки патне **(сăн ÿкерчĕкре)** илсе кайрĕ, ун çинчен каласа пачĕ.

Çитсе курнă пур вырăнта та ачасем асăнмалăх сăн ÿкерчĕксем турĕç. Çитес çул та çакăн пек экскурсисем йĕркелессе шанаççĕ вĕсем.

Н. БЛИНОВА,
чăваш чĕлхипе литературине вĕрентекен.

Симĕс ĕç çи – 2012

Пĕр çемьери пек тăрăшаççĕ

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.)

Нумай çул ӳсекен кураксен çаранĕ çинче хуçалăх 630 тонна утă хатĕрлеме пăхнă пулсан, пурнăçланă ĕç калăпăшĕ çав шая çитнĕ те ĕнтĕ. Хатĕр утăна Çатракассинчи тата Кашмашри сĕт фермисене турттарса ятарлă ангарсене упрама вырнаçтарнă.

Ĕç кăтартăвĕн çак шайне çĕнме курăк çулнă çĕрте иртен пуçласа каçчен Михаилпа Сергей Толикинсем тăрăшрĕç. Герман Алжиров, Александр Кобец, Евгений Якимов типнĕ утăна хирте нумай вырттармарĕç, çийĕнчех рулонлă прессемпе пуçтарчĕç. Хатĕр рулонсене Илья Николаев пĕр чăрмавсăр тиесе тăнăран ăна фермăсене çитерсе хурассипе Сергейпа Петр Алжировсем, Виталий Степанов, Сергей Данилов, Андрей Алжиров, Владимир Шапошников, Михаил Перлов водительсем тимлерĕç. Фермăна çитернĕ рулонсене Владимир Львов механизатор тирпейлĕ купаласа пычĕ.

Утă янтăланипех симĕс ĕç çи вĕçленместха. Умра – сенаж тата силос хывасси. Пĕрлехи вăйпа Кашмашсемпе Çатракассисем çак ĕçре те маххă памасса шанма пулать. Кашни ĕçлекенех ыррине шанать кунта.

– Çуллахи кунăн кашни сехечĕ паха тата шутра. Туслă ĕçлесен çывăх кунсенчех сенажпа силосне те янтăлăпăр. Тепĕр уйăхран вырмана тухма вăхăт çитнине ăнланнăран унччен вывлăх апачĕ хатĕрлессипе пĕр кун та çухатас марччĕ тетпĕр. Выльăх-чĕрлĕх отраслĕ – хуçалăх тĕрекĕ. Ăна вăйлатасси вара – пирĕн пĕрлехи тивĕç. Хĕл хырăмĕ тутă пуласси эпир паян епле ĕçленинчен нумай килет. Çакна пирĕн кашни водитель-механизатор ăнланать, – терĕ ĕçре хастарлăхпа палăракан В. Степанов водитель утă рулонĕсем тиенĕ автомашинăпа черетлĕ рейса хыпаланнă май.

Нумай çул ӳсекен куракsen лаптăкĕ çителĕклĕ пуррине тата нӳрĕке пăхса каю çĕкленме пуçланине кура «Свобода» хуçалăх хĕл валли выльăх апачĕ хатĕрлес плана пурнăçласса шанма пулать. Çак шанăçпа выльăх апачĕ янтăлассипе йĕркеленĕ отряд иртнĕ кунсенче сенаж хатĕрлеме тухрĕ. Ĕçлекен çыннăн кунта тата ларса канма вăхăт çук. Хуçалăхăн вырма пуçланиччен 1900 тонна сенаж тата 2380 тонна силос янтăламалла.

Ыррине шанса, çĕнĕ ӳсĕм чиккине çĕнес тĕллевпе хуçалăх ĕçченĕсем куллен ĕçе тухаççĕ.

А. БЕЛОВ.

Райадминистрацире

Хисеп грамотипе наградăланă

Ял хуçалăх продукцине тирпейлес отраслĕте чылай çул вăй хунăшăн район администрацийĕн 2012 çулхи июнĕн 28-мĕшĕнчи 560 № йышăнăвĕпе ОКЦ-15 "Моргаушкорм" чикĕллĕ яваплăхлă обществăри цех ертӳçине **Галина Николаевна САПТЕЕВĂНА** район администрацийĕн Хисеп грамотипе наградăланă.

Следстви комитетĕнчен

Йĕрке хуралçине кӳрентернĕ

Апрелĕн 19-мĕшĕнче Москакасси ялĕнче вун пилĕк сехет иртсен эрех ĕçсе ӳсĕрĕлнĕ хĕрарăм хăйне киревсĕр тытнă. 1991 çулта çуралнăскер ытти çынсем умĕнче çул-йĕр инспекцийĕн икĕ ĕçченне пӳтсĕр сăмахсемпе кӳрентернĕ. Çакăнпа кăна çырлахман-ха вăл. Вĕсем влаç представителĕсен пулнине тата çав самантра йĕрке хуралçисем хăйсен тивĕçне пурнăçланине пĕлсе тăрсах хĕрарăм алă çĕкленĕ, тапнă. Çапла вара РФ УК 318 статьян пĕрремĕш пайĕнче пăхнă йĕркене пăснине, çак факт преступлени пулнине çирĕплетме сăлтав çителĕклĕ.

Эрех сутнă та ...

Июнĕн 15-мĕшĕнче каçхи çичĕ сехет иртсен Кармăшри тĕп урамра пурăнакан пĕр кинемей тепĕр çынна çĕр тенкĕпе спирт пур шĕвек сутнă. Паллах, çак алкоголь продукцийĕ ĕçме юрăхсăр пулнă. Унра сиенлĕ тĕрлĕ хутăш пурри палăрнă.

Çапла вара тивĕçлĕ канăва тухнă хĕрарăм РФ УК 238 статьян 1 пайĕнче пăхнă йĕркене сĕмсĕррĕн пăсса преступлени тунă. Ку тĕлĕшпе халĕ тивĕçлĕ органсем тимлеççĕ.

И. ФЕДОТОВ,
аслă следователь.

Прокуратурăран

Коррупци ыйтăвĕ тавра

Район прокуратури йĕркене сыхлакансен координаци канашĕн ларăвне ирттернĕ. Калаçу коррупципе кĕрешес, çакăнпа тата сĕтев (взятка) факчĕсемпе çыхăннă преступленисене ытларах тупса палăртас ыйту тавра пулнă. Канашлăва РФ Шалти ĕçсен министерствин районти пайĕн, РФ следстви комитечĕн Чăваш Республикинчи следстви управленийĕн Етĕрнери районсем хушшинчи следстви пайĕн ертӳçисем тата ыттисем хутшăннă. Çӳлерех палăртнă ыйăрлăхсем тĕлĕшпе хушма ĕçсем ирттерме тĕллев лартнă.

А. ЧЕРНОВ,
прокурор пулăшуçи.

Обществăлла канаш шухăшĕ пĕлтерĕшлĕ

Пуриншĕн те çивĕч ыйтусем

Июлĕн 10-мĕшĕнче район администрацийĕн пуçлăхĕ çумĕнчи обществăлла канашăн иккĕмĕш ларăвĕ иртрĕ. Ăна район администрацийĕн пуçлăхĕ Р. Тимофеев уçрĕ, вăлах ертсе пычĕ. Кун йĕркинче икĕ ыйту пăхса тухма палăртнă.

Пĕрремĕш ыйту йывăр шăпаллă хăш-пĕр вĕренӳ учрежденийĕсен ĕç-хĕлне çĕнĕлле йĕркелессипе çыхăннă. Ăна район администрацийĕн вĕренӳ тата çамрăксен политикин пайĕн пуçлăхĕ З. Дипломатова тишкерчĕ. Асăннă система 47 вĕренӳ учрежденине пĕрлештерет. Пилĕк уйăх кăтартăвĕпе районти пĕр учитель пуçне тивекен вăтам ĕç укçи 13330 тенкĕ те 50 пуспа танлашать. Республика шайĕнче вара 14878 тенкĕ те 40 пус. Çапах та çитес вăхăтра пысăк ӳсĕмри кăтарту патне тухма тĕллев лартнă. Вĕренӳ учрежденийĕсене тытса тăма çӳлти шайри бюджетсенчен укçа-тенкĕ куçарăççĕ. Унăн калăпăшĕ ĕç кăтартăвĕнчен килет, вăл шутра ĕç укçи калăпăшĕнчен те.

Шкулта вĕренекенсен хисепне тишкернĕ май çулсеренех йыш пĕчĕкленсе пыни палăрать. 2009 – 2010 вĕренӳ çулĕнче 3902 ача пулнă пулсан, мониторинг 2015 – 2016 çул тĕлне 3461-не çити чакнине кăтартать. Демографи тĕлĕшĕнчи ларутăру лăпках мар.

Кун йĕркинчи çивĕч ыйтăва малалла тăсар. Атапай (39), Мăн Хураçка (43), Сыпай (48) шкулĕсенче вĕренекенсен йышĕ 50 ачаран та сахал. Учреждение тытса тăма вара сахал мар укçа-тенкĕ кирлĕ. Çакă тата ытти чăрмава тĕпе хурса Атапай тата Сыпай шкулĕсене реорганизацилес ыйту мала тухрĕ.

Кашмаш шкулĕпе вара хăйне майлă йывăрлăх. Кунта 83 ача вĕренет, вĕсен йышĕ çитес çичĕ çул пĕр шайра тăрать. Тăватă çĕр çынна яхăнлă ялти шкулăн малашнехи шăпи иккĕленӳллĕ пулни чăннипех те пăшăрхантарать. Хальлĕхе учреждени çурт-йĕрне çĕнетме проектпа смета докуменчĕсене хатĕрлеççĕ, ăна валли вырăнти бюджетран 1300 пин тенкĕ укçа уйăрнă. Тепĕр пысăк чăрмав вара шкул патне çĕнĕ çул-йĕр хывассипе çыхăннă.

Çавăн пекех Хорнуйĕнчи шкулчченхи вĕренӳ учрежденийĕн "Путене" филиалне тĕпрен юсас ыйту тăрать. Асăннă ялта çакăнта çӳремелли ӳсĕмри 38 ача пурăнать, вĕсенчен 21-шĕ ача садне каять.

Çӳлерех асăннă учреждениесене тытса тăма чылай укçа-тенкĕ кирлĕ, анчах та вĕсемшĕн тăкакланни вырăнлă пулĕ-ши текен ыйту хумхантарчĕ ларăва хутшăнакансене. Тĕрĕссипе вара йывăрлăхсем яланах пулнă.

– Кашни учреждени ял малашлăхĕпе çыхăннă, ку вăл – пирĕн пуласлăх. Çавăнпа та мĕнле те пулсан вĕсене сыхласах хăварасчĕ. Пĕр сӳннĕ вучаха каялла чĕртме çăмăл мар. Хамăр ачасене хамăр патран хăвалас марччĕ. Ку таранччен тăрăшни сая ан кайтăрччĕ, – пĕлханăвне пытармарĕ обществăлла канашăн членĕ А. Иванов.

Ларури иккĕмĕш ыйту Москакасси ял тăрăхĕн территорийĕнче вырнаçнă полигон тавра пулчĕ. Козьмодемьянск хулин мерĕ Муркаш район администрацийĕн пуçлăхĕ Р. Тимофеев патне уçă çырупа тухнă. Унта асăннă полигона хытă каяш турттарма ирĕк ыйтнă. Çулталăкне вара хуларан хĕрĕх пин кубла метр хытă каяш тухать. Кирек епле пулăмăн та ырă тата япăх енĕсем пур. Ыйтăва тивĕçтерес пулсан ума тухакан ĕçхĕл пирки район администрацийĕн пуçлăхĕсен çумĕ, капиталлă строительство тата обществăлла инфраструктурăна аталантарассин управленийĕн ертӳçи В. Никитин тĕплĕн ăнлантарчĕ. Ку тĕслĕхре вара япăххи ытларах курăнчĕ. Çакна тата ыттине шута илсе обществăлла канашăн членĕсем пĕр саслăн пулса асăннă ыйтăва хирĕçлерĕç.

Р. ИЛЛАРИОНОВА.

Тĕплĕ калаçу – ачасемпе

Çĕртме уйăхĕн 21-мĕшĕнче Шатракассинчи «Одуванчик» ача садĕнче йĕрке хуралçи Михаил Николаевич Замков ачасемпе калаçу ирттерчĕ. Вăл ачасене полици ĕçĕ-хĕлĕпе паллаштарчĕ. Уйрăмах çул çине тухсан хамăра мĕнле тытмалли çинче чарăнса тăчĕ.

Пурте пĕрле çуран тата велосипедпа çӳрекенсен правилисене аса илчĕç. Михаил Николаевич ачасен ыйтăвĕсем çине те тулли хуравсем пачĕ.

Пĕчĕккисем ăна тимлесех итлесе ларчĕç. Хăшĕсен ӳссен полицейски пулас ĕмĕт те çуралчĕ.

Ачасем тĕл пулупа кăмăллă пулчĕç. Вĕсем çул çинче яланах асăрханулла пулма шантарчĕç.

С. ТЕРЕНТЬЕВА,
воспитатель.

Пенси тематикипе – çĕнĕ издани

Пенси фондĕнчен хыпарлаççĕ

Раççей Федерацийĕн Пенси фончĕ «Все о пенсии: для учебы и жизни» учебникăн иккĕмĕш изданине пичетлесе кăларнă. Ăна шкулсенче тата ятарлă вăтăм пĕлӳ паракан учрежденисенче вĕренекенсем валли хатĕрленĕ. Учебника 1 миллион та 76 пин экземпляр тиражпа пичетлесе кăларнă тата шкулсемпе вĕренӳ учрежденийĕсене усă курма ярса панă.

Учебникăн пĕрремĕш изданийĕ 2011 çулта кун çути курнă. Ку вăл РФ Пенси фончĕ çынсен пенси тата социаллă хут пĕлеслĕхне ӳстерессипе пурнăçа кĕртекен программăпа килĕшӳллĕн пулса пырать. Ятарлă вĕренӳ программине çамрăксене хаваллăнă. РФ Пенси фончĕ çапла майпа çамрăксене хăйсен пулас пенсине йĕркелес тĕллевпе тĕрлĕ мероприятисен серине сĕнет.

2011 çулхи сентябрĕн 27-мĕшĕнче РФ Пенси фончĕ Раççей Федерацийĕн пур регионĕсенче те пенси хут пĕлеслĕхĕ енĕпе Пĕрлехи кун ирттерчĕ. Пенси фончĕн территори органĕсен специалисчĕсем шкулсемпе ытти вĕренӳ учрежденийĕсенче пулса курчĕç, вĕренекенсене Раççей пенси системи, пулас пенсие йĕркелемелли правилăсем пирки каласа пачĕç. Ку мероприятиесене пĕтĕмпе 26 пин ытла вĕренӳ заведенийĕ хутшăннă, 65 пин факультативлă занятипе лекци ирттернĕ, вĕсене 1 миллион та 343 пин аслă классенче вĕренекенпе студент хутшăннă.

Кунпа пĕрлех пенси хут пĕлеслĕхне ӳстерессин программипе килĕшӳллĕн Пенси фончĕн территори органĕсенче усă алăксен кунĕсене йĕркеленĕ. Пенси фончĕн сотрудникĕсем хăйсен патĕнче аслă классенче вĕренекенсемпе студентсене йышăннă, вĕсен ыйтăвĕсене хуравланă. Пĕтĕмпе 4,5 пин экскурси йĕркеленĕ. Çапла вара вĕренӳ программине аслă классенче вĕренекенсемпе студентсенчен кашни виççĕмĕшне явăçтарма май килнĕ.

«Все о пенсии: для учебы и жизни» учебника шкулсемпе ытти вĕренӳ заведенийĕсене валеççе панă. Унта Раççей пенси системи, пулас пенсие йĕркелессин майĕсем, Пенси фончĕн программисемпе услугисем пирки пĕтĕмпех пĕлме пулать. Информаци пĕтĕмпех çул çитменнисене ăнланмалла йĕркелесе вырнаçтарнă, информаци графикипе тата ӳкерчĕксемпе усă курнă. Учебник вĕçĕнче хăвăрăн пĕлӳ шайне тĕрĕслеме тест пур.

Вĕренӳ пособийĕн иккĕмĕш изданине 2011–2012 çулсенче законодательствăра пулса иртнĕ улшăнусене тĕпе хурса йĕркеленĕ. Учебник тиражне пĕтĕм регионсенче ыйтнине тивĕçтерсе пысăклатнă.

Пенси фончĕн районти управленийĕ.

Телепрограмма

с 16 по 22 июля 2012 года

ПОНЕДЕЛЬНИК, 16.07

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.20 «Жить здорово!»
10.25 Модный приговор
11.30 Контрольная закупка
12.25 Т/с «СЕРДЦЕ МАРИИ»
13.20 Смак
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить
15.20 «ЖКХ»
16.15 «Хочу знать»
17.00 Андрей Малахов в программе «Детектор лжи»
18.25 «Между нами, девочками»
19.00 «Давай поженимся!»
20.00 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ДОМ ОБРАЗЦОВОГО СОДЕРЖАНИЯ»
22.30 «Свобода и справедливость»
23.30 Х/ф «ИЗУМИТЕЛЬНЫЙ»
1.35, 3.05 Х/ф «ПОЦЕЛУЙ СМЕРТИ»
3.40 «Всемирная история соли»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «С новым домом!»
9.45 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
12.50 «Люблю, не могу!»
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ПО ГОРЯЧИМ СЛЕДАМ»
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир»
21.30 Т/с «ВЕРЮ»
23.20 Фестиваль «Славянский базар-2012»
1.15 Вести +
1.35 «Профилактика»
2.45 Х/ф «МАЛЕНЬКИЕ ГИГАНТЫ»

ЧУВАШИЯ

17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия
На канале «Россия-2»
11.30-12.00 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

7.00 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «КЛУБ ЖЕНЩИН»
13.40 Д/с «История произведений искусства». «Неоконченный танец»
14.10 У. Гибсон. Телеспектакль «БЕЛЫЕ РОЗЫ, РОЗОВЫЕ СЛОНЫ»
15.10 Д/ф «Его Голгофа. Николай Вавилов»
15.40, 19.30, 23.20 Новости культуры
15.50 Х/ф «ВЕК МОПАССАНА. ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ XIX СТОЛЕТИЯ»
16.50 «Оперы в концертном исполнении». С. Рахманинов. «Алеко»
18.00 Д/ф «Эзоп»
18.10, 1.40 «История науки». «Что там, за пределами Земли?»
19.00 Д/с «Империя Королева»
19.45 «Идиот» и его герои» Владимир Ильин.
20.25 Т/с «ИДИОТ»
21.20 Д/ф «Думают ли животные?»
22.25 Д/ф «Великая Индия. Ашока - воин Будды»
23.40 Д/с «Архивные тайны». «Похороны Джона Кеннеди. 1963 год»
0.10 Д/ф «Эмка Мандель с Колборн Роуд, 28»
1.00 Мастер-класс. Владимир Хотиненко
2.30 Д/с «История произведений искусства». «Невидимые спящая женщина, лошадь и лев»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.05 Х/ф «АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Профессия - репортер»
10.55 «До суда»
12.00 Суд присяжных
13.25 «Судебный детектив»
14.30 Т/с «ОПЕРГРУППА-2»
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
19.30 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА»
21.25 Т/с «ПРОФИЛЬ УБИЙЦЫ»
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
1.35 Центр помощи «Анастасия»
2.25 Т/с «ДЕТЕКТИВ РАШ»
5.00 Т/с «АДВОКАТ»

ВТОРНИК, 17.07

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!»
10.55 Модный приговор
12.25 Т/с «СЕРДЦЕ МАРИИ»
13.20 Смак
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить
15.20 «ЖКХ»
16.15, 4.25 «Хочу знать»
17.00 Андрей Малахов в программе «Детектор лжи»
18.25 «Между нами, девочками»
19.00 «Давай поженимся!»
20.00 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ДОМ ОБРАЗЦОВОГО СОДЕРЖАНИЯ»
22.30 Х/ф «РОКОВАЯ ЛЮБОВЬ САВВЫ МОРОЗОВА»
23.30 Х/ф «КРИМИНАЛЬНЫЙ РОМАН»
2.25, 3.05 Х/ф «НА САМОМ ДНЕ»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «С новым домом!»
9.45 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
12.50 «Люблю, не могу!»
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ПО ГОРЯЧИМ СЛЕДАМ»
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир»
21.30 Т/с «ВЕРЮ»
23.20 Фестиваль «Славянский базар-2012»
0.25 Вести +
0.45 «Профилактика»
2.00 «Честный детектив»
2.30 Х/ф «ЧТО ХОЧЕТ ДЕВУШКА»
4.25 «Городок»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Ирхи тĕпел («Утренний гость» на чувашском языке)
9.35-9.45 Активная молодежь
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 20.25 Т/с «ИДИОТ»
12.10 «Полиглот»
12.55 Д/ф «Великая Индия. Ашока - воин Будды»
13.45 Наше наследие. «Натали. После Пушкина»
14.15 У. Гибсон. Телеспектакль «БЕЛЫЕ РОЗЫ, РОЗОВЫЕ СЛОНЫ»
15.10 Д/ф «4001-й литерный». «Поезд- призрак»
15.40, 19.30, 23.20 Новости культуры
15.50 Х/ф «ВЕК МОПАССАНА. ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ XIX СТОЛЕТИЯ»
16.50 «Оперы в концертном исполнении». Дж. Верди. «Отелло»
17.40 «Один человек. Тамара Петкевич»
18.10 «История науки». «Из чего состоит наш мир?»
19.00 Д/с «Империя Королева»
19.45 «Идиот» и его герои» Алексей Петренко.
21.20 Д/ф «Язык животных»
22.25 Д/ф «Великая Индия. Тайна Тадж-Махала»
23.40 Д/с «Архивные тайны». «Дело Линдберга. 1936 год»
0.10 Х/ф «ДЖУЛЬЕТТА И ДЖУЛЬЕТТА»
1.40 Г. Свиридов. Кантата «Ночные облака»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.05 Х/ф «АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Профессия - репортер»
10.55 «До суда»
12.00 Суд присяжных
13.25 «Судебный детектив»
14.30 Т/с «ОПЕРГРУППА-2»
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
19.30 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА»
21.25 Т/с «ПРОФИЛЬ УБИЙЦЫ»
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
1.25 Квартирный вопрос
2.30 «Живут же люди!»

СРЕДА, 18.07

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!»
10.55 Модный приговор
12.25 Т/с «СЕРДЦЕ МАРИИ»
13.20 Смак
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить
15.20 «ЖКХ»
16.15, 4.25 «Хочу знать»
17.00 Андрей Малахов в программе «Детектор лжи»
18.25 «Между нами, девочками»
19.00 «Давай поженимся!»
20.00 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ДОМ ОБРАЗЦОВОГО СОДЕРЖАНИЯ»
22.30 Х/ф «РОКОВАЯ ЛЮБОВЬ САВВЫ МОРОЗОВА»
23.30 Х/ф «МУЖЧИНА, КОТОРЫЙ ЛЮБИТ»
1.30, 3.05 Х/ф «ПОРТРЕТ СОВЕРШЕНСТВА»
3.25 «Как стать лучшим»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «С новым домом!»
9.45 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
12.50 «Люблю, не могу!»
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ПО ГОРЯЧИМ СЛЕДАМ»
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир»
21.30 Т/с «ВЕРЮ»
23.20 Свидетели. «О царе, его докторе и о себе. Константин Мельник-Боткин»
1.15 Вести +
1.35 «Профилактика»
2.45 Х/ф «АМЕРИКАНСКИЕ МОЛНИИ»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

Канал начинает вещание с 10.0
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 20.25 Т/с «ИДИОТ»
12.10 «Полиглот»
12.55 Д/ф «Великая Индия. Тайна Тадж-Махала»
13.45 Наше наследие. «Сибирская коллекция Давиньона»
14.15 Телеспектакль «МЕЖДУ НЕБОМ И ЗЕМЛЕЙ»
15.10 Д/ф «4001-й литерный». «Товарный против литерного»
15.40, 19.30, 23.20 Новости культуры
15.50 Х/ф «ВЕК МОПАССАНА. ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ XIX СТОЛЕТИЯ»
16.50 «Оперы в концертном исполнении». С. Рахманинов. «Франческа да Римини»
18.00 Д/ф «Васко да Гама»
18.10 «История науки». «Как мы появились?»
19.00 Д/с «Империя Королева»
19.45 «Идиот» и его герои» Инна Чурикова.
21.20, 2.50 Д/ф «Аркадские пастухи» Никола Пуссена»
21.30 Д/ф «Вороны большого города»
22.25 Д/ф «Жизнь и смерть в Помпеях»
23.40 Д/с «Архивные тайны». «Убийство Александра I Карагеоргиевича. 1934 год»
0.10 Х/ф «ГУЛЯКА»
1.45 Ян Сибелиус. Оркестровые пьесы
1.55 «История науки». «Как мы появились?»

НТВ

Профилактика
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Профессия - репортер»
10.55 «До суда»
12.00 Суд присяжных
13.25 «Судебный детектив»
14.30 Т/с «ОПЕРГРУППА-2»
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
19.30 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА»
21.25 Т/с «ПРОФИЛЬ УБИЙЦЫ»
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
1.35 Дачный ответ
2.40 «Живут же люди!»
3.10 Т/с «ДЕТЕКТИВ РАШ»
5.15 Т/с «АДВОКАТ»

ЧЕТВЕРГ, 19.07

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!»
10.55 Модный приговор
12.25 Т/с «СЕРДЦЕ МАРИИ»
13.20 Смак
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить
15.20 «ЖКХ»
16.15, 4.20 «Хочу знать»
17.00 Андрей Малахов в программе «Детектор лжи»
18.25 «Между нами, девочками»
19.00 «Давай поженимся!»
20.00 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ДОМ ОБРАЗЦОВОГО СОДЕРЖАНИЯ»
22.30 «Человек и закон»
23.30 Х/ф «ГОМОРРА»
2.00, 3.05 Х/ф «МОЙ КУЗЕН ВИННИ»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «С новым домом!»
9.45 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
12.50 «Люблю, не могу!»
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ПО ГОРЯЧИМ СЛЕДАМ»
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир»
21.30 Т/с «ВЕРЮ»
23.20 Торжественная церемония закрытия Международного фестиваля «Славянский базар в Витебске»
0.55 Вести +
1.15 «Профилактика»
2.25 Х/ф «ИЗ ВЕЧНОСТИ»
4.30 «Городок»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Родительский день
9.10-9.45 Секреты здоровья и красоты
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15, 20.25 Т/с «ИДИОТ»
12.10 «Полиглот»
12.55 Д/ф «Жизнь и смерть в Помпеях»
13.45 Наше наследие. «Гроза над русским Версалем»
14.10 М. Ю. Лермонтов. Телеспектакль «СТРАНИЦЫ ЖУРНАЛА ПЕЧОРИНА»
15.40, 19.30, 23.20 Новости культуры
15.50 Х/ф «ВЕК МОПАССАНА. ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ XIX СТОЛЕТИЯ»
16.50 «Оперы в концертном исполнении». П. И. Чайковский. «Евгений Онегин». Дирижер Ю. Башмет
18.00, 2.50 Д/ф «Бенедикт Спиноза»
18.10 «История науки». «Можем ли мы обладать неограниченной энергией?»
19.00 Д/с «Империя Королева»
19.45 «Идиот» и его герои» Евгений Миронов.
21.20 Д/ф «Джотто ди Бондоне»
21.30 Д/ф «Совы. Дети ночи»
22.25 Д/ф «Код Войнича. Самый загадочный манускрипт в мире»
23.40 Д/с «Архивные тайны». «Буффало Билл. 1910 год»
0.10 Х/ф «УЗНИЦЫ»
1.45 Ф. Шопен. Баллада №1. Исполняет Ф. Кемпф
1.55 «История науки». «Можем ли мы обладать неограниченной энергией?»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.05 Х/ф «АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Медицинские тайны»
10.55 «До суда»
12.00 Суд присяжных
13.25 «Судебный детектив»
14.30 Т/с «ОПЕРГРУППА-2»
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
19.30 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА»
21.25 Т/с «ПРОФИЛЬ УБИЙЦЫ»
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
1.40 «Собственная гордость»
2.35 «Живут же люди!»
3.05 Т/с «ДЕТЕКТИВ РАШ»
5.00 Т/с «АДВОКАТ»

ПЯТНИЦА, 20.07

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!»
10.55 Модный приговор
12.25 Т/с «СЕРДЦЕ МАРИИ»
13.20 Смак
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить
15.20 «ЖКХ»
16.15, 5.25 «Хочу знать»
17.00 «Жди меня»
18.25 «Между нами, девочками»
19.00 «Поле чудес»
20.00 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ДОМ ОБРАЗЦОВОГО СОДЕРЖАНИЯ»
22.30 «Григорий Лепс. Концерт в день рождения»
0.00 Х/ф «СОБЫТИЕ»
3.25 Х/ф «МЕСТЬ»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «С новым домом!»
9.45 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
12.50 «Люблю, не могу!»
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ПО ГОРЯЧИМ СЛЕДАМ»
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир»
21.30 «Юрмала»
23.20 Х/ф «ПРЕВРАТНОСТИ СУДЬБЫ»
1.20 Х/ф «СЧАСТЬЕ МОЕ»
3.15 Горячая десятка
4.20 Т/с «ЗАКОН И ПОРЯДОК»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Миниатюры Виктора Петрова 2 часть
9.15-9.45 Телеюрă
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.40, 19.30, 23.20 Новости культуры
10.20 Д/ф «Дагестан. Древние ворота Кавказа»
11.00 Важные вещи. Латы Лжедмитрия
11.15 Т/с «ИДИОТ»
12.10 «Полиглот»
12.55 Д/ф «Код Войнича. Самый загадочный манускрипт в мире»
13.45 Наше наследие. «Заповедная дорога»
14.10 Телеспектакль «СУДЬБА ИГРАЕТ ЧЕЛОВЕКОМ...»
15.30, 2.50 Д/ф «Антонио Сальери»
15.50 Х/ф «ВЕК МОПАССАНА. ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ XIX СТОЛЕТИЯ»
16.50 IV Международный конкурс оперных артистов Галины Вишневской. Третий тур и торжественное закрытие
18.00 Д/ф «Абулькасим Фирдоуси»
18.10, 1.55 Д/с «Удивительный мир Альбера Кана». «Видение мира»
19.00 Смехоностальгия
19.45 К 140-летию со дня рождения Руаля Амундсена. Гении и злодеи.
20.15 Х/ф «СНЫ О РОССИИ»
22.25 «Линия жизни»
23.40 Д/с «Архивные тайны». «Прямой эфир с Луны. 1969 год»
0.10 Х/ф «ОБНАЖЕННЫЙ ЛЕНЧОН»
1.35 М/ф «Большой подземный бал»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.05 Кулинарный поединок с Оскаром Кучерой
9.05 «Женский взгляд» Игорь Корнелюк
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Спасатели
10.55 «До суда»
12.00 Суд присяжных
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт»
14.40 Очная ставка
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
19.30 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА»
21.25 Т/с «ПРОФИЛЬ УБИЙЦЫ»
23.30 «Ахтунг, Руссиш!»
0.25 Х/ф «ШОКОВАЯ ТЕРАПИЯ»
2.20 «Всегда впереди. Московский авиационный институт»
3.15 Т/с «ДЕТЕКТИВ РАШ»
5.05 Т/с «АДВОКАТ»

СУББОТА, 21.07

ПЕРВЫЙ

5.50, 6.10 Х/ф «БАРХАНОВ И ЕГО ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ»
6.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
8.20 М/ф «Детеныши джунглей»
8.45 «Смешарики. ПИН-код»
9.00 «Играй, гармонь любимая!»
9.45 «Слово пастыря»
10.15 Смак
10.55 «Вечный зов Ады Роговцевой»
12.15 Х/ф «САМЫЕ УМНЫЕ ЖИВОТНЫЕ»
13.20 Х/ф «БУДЬТЕ МОИМ МУЖЕМ»
15.00 Х/ф «ДЖУМАНДЖИ»
17.00 «Фальшивые биографии»
18.20 «КВН». Премьер-лига
19.55 «Кто хочет стать миллионером?»
21.00 «Время»
21.20 Х/ф «ЗАЛОЖНИЦА»
23.00 Х/ф «БУЧ КЭССИДИ И САНДЕНС КИД»
1.10 Х/ф «ТРОН»
2.55 Х/ф «ДОБРЫЙ СЫНОК»
4.30 «Как стать стройным»
5.30 «Хочу знать»

РТР

5.10 Х/ф «ПРОСТО САША»
6.35 «Сельское утро»
7.05 Диалоги о животных
8.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
8.20 «Военная программа»
8.50 Субботник
9.30, 4.20 «Городок»
10.05 «Киновойны по-советски»
11.20 Вести. Дежурная часть
11.55 «Честный детектив»
12.25, 14.30 Т/с «ВЫЗОВ»
16.50 Субботний вечер
18.50 Шоу «Десять миллионов»
20.30 Х/ф «ПОСЛЕДНИЙ КОРДОН-4»
0.00 Х/ф «ГУВЕРНАНТКА»
2.00 Х/ф «СИРОТЫ»

ЧУВАШИЯ

8.10-8.20 Вести-Чăваш ен
10.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
10.50-11.00 Шевле («Солнечный зайчик» на чувашском языке)
14.20-14.30 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 Телевизор перед Богом. Богородица и святые.
10.35 Х/ф «ХОЖДЕНИЕ ЗА ТРИ МОРЯ»
11.50 «Пророк в своем Отечестве»
12.20 «Вся Россия». Фолк-парад
12.50 Х/ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ТОЛИ КЛЮКВИНА»
13.55 Пряничный домик. «Медовый хлеб».
14.20 Д/ф «Андрей Миронов. Смотрите, я играю...»
15.00 Спектакли-легенды. Андрей Миронов, Александр Ширвиндт, Вера Васильева, Нина Корниенко в постановке Валентина Плучека «БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ, ИЛИ ЖЕНИТЬБА ФИГАРО»
17.55, 1.55 Д/ф «Короли зачарованной Африки»
18.45 «Романтика романса». Даниил Штода
19.40 Д/ф «Николай Гриценко»
20.20 Х/ф «АННА КАРЕНИНА»
22.40 «Величайшее шоу на Земле. Пабло Пикассо»
23.20 Х/ф «САМАЯ КРАСИВАЯ ЖЕНА»
1.05 Семь поколений рока. «Налево по шкале»: американский альтернативный рок
2.50 Д/ф «Абулькасим Фирдоуси»

НТВ

6.00 Т/с «СУПРУГИ»
8.00, 10.00, 13.00, 19.00 Сегодня
8.15 «Золотой ключ»
8.45 М/ф «Ну, погоди!»
8.55 Кулинарный поединок с Оскаром Кучерой
10.20 Главная дорога
10.55 «Развод по-русски»
12.00 Квартирный вопрос
13.20 СОГАЗ - Чемпионат России по футболу 2012/2013. ЦСКА - «Ростов». Прямая трансляция
15.25 Своя игра
16.15 «Прокурорская проверка»
17.20 Очная ставка
18.30 «Профессия - репортер»
19.25 «Луч света»
19.55 «Русские сенсации»
21.50 Ты не поверишь!
22.40 Х/ф «КТО УБИЛ МИХАИЛА КРУГЛОГО» ИЗ ЦИКЛА «ВАЖНЯК»
0.30 Т/с «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»
2.25 «Всегда впереди. РГУ нефти и газ им. Губкина»
3.25 Т/с «ДЕТЕКТИВ РАШ»
5.10 Т/с «АДВОКАТ»

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 22.07

ПЕРВЫЙ

6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Х/ф «МАЛЕНЬКАЯ ПРИНЦЕССА»
8.05 «Служу Отчизне!»
8.40 М/ф «Тимон и Пумба»
9.00 «Смешарики. ПИН-код»
9.15 «Здоровье»
10.15 «Непутевые заметки»
10.35 «Пока все дома»
11.25 Фазенда
12.15 Х/ф «САМЫЕ УМНЫЕ ЖИВОТНЫЕ»
13.20 Х/ф «КАРДИОГРАММА ЛЮБВИ»
15.05 «По следам «Больших гонок»
16.50 «Просто смех!»
18.55 Х/ф «ГОЛУБКА»
21.00 «Время»
21.20 «Мульт личности»
21.50 «Yesterday live»
22.45 Х/ф «ПРЕДЛОЖЕНИЕ»
0.45 Х/ф «300 СПАРТАНЦЕВ»
2.50 Х/ф «МИСС МАРТ»
4.30 «Хочу знать»

РТР

5.00 Х/ф «БОГАТЕНЬКИЙ РИЧ»
6.50 Х/ф «ИЩИТЕ ЖЕНЩИНУ»
9.50 «Сборная 2012» с Дмитрием Губерниевым». Неделя в городе
11.00, 14.00, 20.00 Вести
11.10, 14.30 Т/с «ВЫЗОВ»
15.25 «Смеяться разрешается»
17.20 «Рассмеши комика»
18.05 Х/ф «ПОДРУГИ»
20.30 Х/ф «ПОСЛЕДНИЙ КОРДОН-5»
0.00 Х/ф «ЛЕТОМ Я ПРЕДПОЧИТАЮ СВАДЬБУ»
1.55 Х/ф «СМЕРТЕЛЬНЫЕ ПРЕСЛЕДОВАТЕЛИ»
4.00 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

10.20-11.00 Вести-Чувашия. События недели
На канале «Россия-2»
8.25-8.55 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым»
10.35 Х/ф «ХОЖДЕНИЕ ЗА ТРИ МОРЯ»
11.45 «Пророк в своем Отечестве». Александр Чижевский.
12.15 М/ф «Алиса в стране чудес», «Алиса в Зазеркалье»
13.25 Пряничный домик. Кузнецы.
13.50 Д/ф «Чудесные творения природы. Восхитительная планета»
14.45 Ферруччо Фурланетто, Роландо Виллазон, Марина Поплавская в опере Дж. Верди «ДОН КАРЛОС»
18.25, 1.55 Д/с «Путешествия из центра Земли»
19.20 Х/ф «ФОКУСНИК»
20.35 Д/ф «Евгений Евтушенко. Я - разный»
21.25 «Юрию Визбору посвящается...». Вечер бардовской песни в концертном зале «Россия»
22.35 Д/ф «Тонино Гуэрра. Осень Волшебника»
23.30 Х/ф «РЕКВИЕМ»
1.05 Семь поколений рока. «Чего ждет этот мир?»: британский инди-рок
2.50 Д/ф «Томас Кук»

НТВ

6.05 Т/с «СУПРУГИ»
8.00, 10.00, 13.00, 19.00 Сегодня
8.15 «Русское лото»
8.45 Их нравы
9.25 Едим дома
10.20 «Бывает же такое!»
10.55 «Развод по-русски»
12.00 Дачный ответ
13.25 «Кольца судьбы». Документальный спецпроект Вадима Глускера
16.15 «Прокурорская проверка»
17.20 И снова здравствуйте!
18.30 «Профессия - репортер»
19.25 Чистосердечное признание
21.55 «Тайный шоу-бизнес»
22.55 Х/ф «СКАНДАЛ В БЛАГОРОДНОМ СЕМЕЙСТВЕ» ИЗ ЦИКЛА «ВАЖНЯК»
0.50 «Кремлевские похороны»
1.50 «Всегда впереди. Уральский федеральный университет им. Б.Н. Ельцина»
2.45 «Живут же люди!»
3.15 Т/с «ДЕТЕКТИВ РАШ»
5.00 Т/с «АДВОКАТ»

Кил тата хушма хуҫалăх

Республика кунĕнчен – ҫĕкленӳллĕ кăмăлпа

Астаçă

Шетмĕпуç ял тăрăхне кĕрекен Мăн Турхан ялĕнче пурăнакан Н. Кудрявцева Республика кунне халалланă уявран ҫĕкленӳллĕ кăмăлпа таврăнчĕ. Ăра вăл кунта Раççейăн тĕрлĕ кĕтесĕнчен килсе ҫитнĕ пултарулă ҫынсем умĕнче хăй ăсталăхне кăтартма пултарчĕ вĕт.

– Уява ҫапла майпа йĕркелени мана питĕ килĕшрĕ. Ҫакăнта тĕрлĕ наци халăхĕ пуханни, вĕсем куракана хăйсен ĕçĕ-хĕлĕпе паллаштарни ҫав тери кăмăллă пулчĕ. Эпĕ хам чăваш наци тумĕпе, эрешĕпе кăсăклаланнă май тĕрлĕ регион ҫипуçне ытларах тинкертĕм, хамăрăннипе танлаштартăм. Ҫапах та атте-анне ҫӳренĕ тумтир ыттисенчен пахарах туйăнчĕ мана, – терĕ Нина Ивановна уяв хыççăнхи хавхаланулла кăмăлтуйăма пытармасăр.

Ăстаçă уява вăтăр ытла ĕç кăларнă. Чылайăшне сутнă, хăшне-пĕрне, уйрăмах хăйне сыхăххине, тăван яла илсе таврăннă. Республика кунне тĕрлĕ наци халăхĕн ал ĕç ăстисем, юрăкĕвĕ тусĕсем тата ыттисем хутшăннă. Уявра хăвăр пултарулăха кăтартма мĕн вăхăт хатĕрлентĕр-ха эсир тесе кăсăклантăм эпĕ.

– Ăна валли эпĕ ятарласа хатĕрленмен. Кăшт пушă вăхăт тупăнсанах ал ĕçĕ тытатăп, пĕр япала хыççăн теприне вĕçлетĕп. Ҫапла майпа ывăннине те, кăмăл пусăрăнчăкне те ирттеретĕп. Тĕрлĕ уяв-курав валли манăн вĕсем ялан ҫителĕклĕ, – терĕ вăл мана хăш-пĕр эрешпе паллаштарнă май.

Халĕ хушма хуҫалăхра тăрăшакан Нина Ивановна ĕмĕрех фермăри тата ытти йывăр ĕçпе пусăрăннă, ҫавна май куç ҫивĕчлĕхĕ те самай чакнă. Апла пулин те маттур хĕрарăм тăташах хăйне тĕрлĕ ĕçпе йăпатать, пурнăçра кичемминчен ытларах савăккине курма тăрăшать. Тивĕçлĕ канăва тухнăскер тĕрлĕ эреш ăсталанисĕр пуçне чечек лартса ӳстерет. Пусма ҫине тĕрлени е ешерекенни – йăлтах чун илемĕ валли. Нина апăпан Турă панă ăсталăхĕ пуррине пĕлтересçĕ ун пирки ял ҫыннисем. Ҫавăнпах та пулĕ ку тĕлĕшри вăрттăнлăха вĕренес текенсем те чылайăн.

Нина Ивановна Раççейри куç курманнисен районти обществăлла организацийĕн активлă членĕ пулнă май кунта йĕркеленĕ кирек епле ĕç-хĕле хутшăнма та вăхăт тупать. Районта кăна мар, республика шайĕнче те ав питĕ маттур вăл. Палăртма кăмăллă, ҫавăн пекех вăл чăваш наци радиовĕпе те тачă ҫыхăну тытать. Ăс-тăн ҫивĕчлĕхне тĕрĕслекен унти вăйăсенче ҫĕнтерсе концерт, спектакль курма кайма билетсене тата тĕрлĕ парнесене тивĕçнĕ. Тен хăшĕ-пĕри Нина Ивановна радиопа калаçнине те ас тăвать пулĕ. Ҫапларах маттур хĕрарăм вăл.

Р. ИЛЛАРИОНОВА.

Сăн ӳкерчĕкре: Нина Ивановна Республика кунне халалланă уява ҫакăн пек илемлĕ кĕпе-тумтир ăсталаса кайнă.

Ҫĕр улми тухăҫĕ мĕншĕн чакать?

Пахчара

Пахча ҫимĕç туса илесси ҫăмăл ĕç маррине чăваш хресченĕ никам каламасăрах пĕлет. Шел пулин те, тар тăкса ӳстернĕ тухăҫа тĕрлĕ чир-чĕр е хурт-кăпшанкă тапăнса шар кăтартма пултарать.

Сăмахран, пурте юратакан ҫĕр улми тухăҫне 10–50 процент таран чакаракан чирсен йышне 100 тĕрлĕ чир-чĕре тата хурт-кăпшанка кĕртнĕ. Чирсем сарăлса пынипех пулĕ юлашки ҫулсенче Раççейре тухăçлăх 20 ҫул каяллахи шайрах.

Пирĕн тăрăхра ҫĕр улмин ылтăн нематоди анлă сарăлнине ҫирĕплетеççĕ Россельхознадзорăн республикăри управленийĕн специалисчĕсем. Пĕлтĕр кăна управленин октябрь уйăхĕн 10-мĕшĕнчи 161-мĕш хушăвĕпе килĕшӳллĕн Патăрьел, Вăрнар, Канаш, Комсомольски, Муркаш, Ҫĕмĕрле, Етĕрне, Елчĕк районĕсенчи 32 ялти 346 ҫĕр лаптăкĕ (101,13 гектар ҫинче) тĕлĕшпе карантин фитосанитари йĕркине ҫирĕплетнĕ. Пĕтĕмпе вара 293 ял ҫак муртан тăкак тӳснĕ. Ял хуçалăх предприятийĕсен 1229,18 гектар ҫĕрĕ ҫинче те нематода алхаснă. Уйрăм ҫынсен 5670 лаптăкĕнче ку чир сарăлнă.

Чир ернĕ ҫĕр улми туни ҫинçе тата тĕмми пĕчĕк пулать. Хлороз аялти ҫулçисенчен пуçланать те ҫӳлелле хăпарать, ҫапла майĕпен пĕтĕм тĕм сиенленет. Ҫеçкисем те, чечекĕсем те шутлă кăна тухаççĕ, ҫĕр улми йышĕ палăрмаллах чакать. Кунашкаллисене йăран ҫинчен кăлармалла, кĕркунне ҫĕр улми кăларнă хыççăн ҫеçкине ҫунтармалла.

Пахчасем ҫума-ҫумăн пулни, вăхăтра кирлĕ мерăсем йышăнманни – мур алхаснин тĕп сăлтавĕ. Ытларах чухне нематода чирлĕ ҫĕр улми тымарĕнчен тата ҫимĕçĕнчен куçать. Анчах та, сăмахран, Елчĕк районĕнче чирлĕ сухан-порей, томат, кишĕр, сахăр кăшманĕ нематодăна вăй илтернĕ тĕслĕх те пулнă. Кунсăр пуçне ял хуçалăх техники, пушмак тата кĕреçе-кĕрепле ҫумне ҫыпçăннă тăпраран та сарăлать. Ҫĕр улмие пĕр вырăнтах кашни ҫул лартни те нематодăшăн лайăх.

Ҫавăнпа та кăҫалхи вырăна тепĕр 4–5 ҫултан тин таврăнмалла. Патшалăх инспекторĕ Наталья Круглова каланă тăрăх ку ҫимĕçе томат ӳстернĕ вырăна лартмалла мар, мĕншĕн тесен вĕсем пĕр чирпе – фитофторозпа сиенленеççĕ.

Ҫĕр улмие унччен пăрçа йышши культурăсем, кукуруза ӳснĕ лаптăка лартма тăрăшмалла.

«Иккĕмĕш ҫăкăр» туса илнĕ вырăна вара люпин акса хăварсан аван, пăрçа йышши культурăсем те чирпе кĕрешме пулăшаççĕ, ытти мера пирки те манмалла мар.

Вăрлăх валли чире чăтăмлă сортсене суйламалла, 60–80 кунта пулса ҫитекенни пулсан тата лайăх. Атăл-Вятка регионĕнче «Жуковский ранний», «Пригожий-2», «Алмаз», «Фреско», «Сантэ», «Никита», «Рождественский», «Пушкинец» тата «Шурминский», «Акцент», «Аспия», «Гранат», «Заворовский», «Миракел» сортсене лартма сĕнеççĕ. Вăрлăха чирленине тĕрĕслесе тăракан ятарлă предприятисенче туянмалла.

Специалистсем ҫакнашакал меслет те сĕнеççĕ. Пахчана 4 пая пайламалла. Пĕр пайĕ ҫĕр улми валли пултăр, иккĕмĕшĕ – купăста, хăяр, кабачок, патиссон, кавăн валли; виççĕмĕшĕ – томат, сухан, ыхра, пăрçа, пăрçа йышши культура валли; тăваттăмĕшĕ – кишĕр, хĕрлĕ кăшман, ҫарăк валли. Тепĕр ҫул пĕрремĕш лаптăкра ӳстернĕ ҫимĕçсене иккĕмĕшĕ ҫине куçармалла, иккĕмĕшĕнчен – виççĕмĕшне тата ытти те.

Чир ертесрен ҫĕр улмие лартма тĕплĕн хатĕрленни те пысăк пĕлтерĕшлĕ. Упраннă чухне япăхрахсисенчен, ҫĕрме тытăннисенчен хăтăлмалла. Куçĕсене татса тăмалла, вăрлăха хӳтĕлемелли ятарлă хатĕрсемпе усă курни те пăсмĕ.

Чире яракан организмсенчен тислĕк йышши органика им-ҫамĕ хывни те аван. Витĕмлĕ минерал имҫамĕ шутне йывăç кĕлне (е улăм) кĕртмелле. Вăл тăпра йӳçеклĕхне чакарать тата ҫĕр улмин тутă пахалăхне лайăхлатать.

Ҫавăн пекех ҫĕр улми йăранĕсене ҫуркунне хыр тата чăрăш хуппине вĕтетсе сапмалла. Кашни ĕç хыççăн та хатĕрсене тата пушмака тасатма ан манăр.

Юлашки ҫулсенче чикĕ леш енчен ҫĕр улми илсе килесси ӳсни куç кĕрет. Ҫавна май нематодăн тепĕр тĕсĕ – тĕссĕр (бледная) текенни сарăлас хăрушлăх та пур. Вăл Азире (Инди, Судан, Япони), Европăра (Ирланди, Испани, Норвеги, Португали, Германи, Аслă Британи тата ыт.), Ҫурçĕр тата Кăнтăр Америкăра (Канада, АПШ, Аргентина тата ыт.) анлă сарăлнă.

Специалистсем каланă тăрăх чир ернĕ лаптăкра тухăç 50 – 90 процент таран чакма пултарать. Ҫĕр улмисĕр тăрса юлас хăрушлăх та пур. Ку мур томатсене те, паслен йышне кĕрекен культурăсене те тапăнма пултарать. Тăкак тӳсес мар тесен тĕссĕр нематодăна парăнман сортсем лартма тăрăшмалла. Чăваш Еншĕн, сăмахран, «Инноватор» юрăхлă. Чирлĕ лаптăка горчица акмалла.

Асăннă ведомство специалисчĕсем вăл е ку чире сарăлма парас мар тесе тимлеççĕ. Сăмахран, ылтăн нематода тата ҫĕр улми ракне тупса палăртас тĕллевпе ҫулсерен ятарлă тĕпчевсем йĕркелеççĕ. Пĕлтĕр уйрăм ҫынсен 2 пин лаптăкне (5,0 пин гектар) тĕрĕсленĕ. Ҫĕр улми лĕпĕшĕ пуррине палăртас тĕллевпе феромон капканĕсем лартса 1,0 пин гектар ҫинче тĕрĕслев ирттернĕ. Ҫак ĕç кăçал та вăй илсе пырать, анчах та пахчаçă хăй тимлĕ пулнине нимĕн те ҫитмест. Иккĕленӳ сиксе тухсанах асăннă управленине ҫыхăнма сĕнес килет.

Надежда ВАСИЛЬЕВА.

Хĕле хатĕрленетпĕр

Хăяртан – салат

3 кг хăяр, 5 сухан, укроп, 4 апат кашăкĕ чухлĕ сахăр, 1 стакан тип ҫу, 1 стакан 9 процентлă уксус, 100 г тăвар кирлĕ.

Хăяра та, сухана та ҫаврашка туса туратпăр, укроп касса вĕтететпĕр. Ҫакна пĕтĕмпех пысăк кастрюле хумалла. Хыççăн тăвар, сахăр, тип ҫу тата уксус ярса пăтратмалла. Хутăша 5 сехет сулхăнрах вырăнта лартмалла. Хăяра банкăсем ăшне тултарса 15–20 минут пастеризацилемелле.

Хĕлле банкăран хатĕр хăяр салачĕ тухать.

Специалист сĕнĕвĕ

"Планриз, Ж" препарат усăллă

Юлашки ҫулсенче ял хуçалăх культури ытларах та ытларах тĕрлĕ чир-чĕрпе сиенленни палăрать. Ҫакă ҫанталăк условийĕсем тăтăш улшăннипе, акас-лартас технологие пăхăнманнипе, унăн пахалăхне вăхăтра тĕрĕслеменнипе, вăрлăх пухас-упрас йĕркене тĕрĕс пурнăçламаннипе ҫыхăннă. Вăрлăха ҫĕре хывнилех ĕç вĕçленменнине аван пĕлетпĕр. Ӳсен-тăрана сыхлас тĕлĕшпе тĕрĕс препаратпа усă курни – пахалăхлă тухăç илессинче пысăк пĕлтерĕшлĕ.

Ытларах сарăлни тата сиен кӳрекенни ҫулçă ҫинчи пăнчăсене пуçаракан чир шутланать. Ҫакă уйрăмах тĕш тырă культурисемшĕн сиенлĕ. Иккĕмĕш вырăнта – хура бактериоз.

Ял хуçалăх культурине тĕрлĕ чир-чĕртен сыхлама "Планриз, Ж" ятлă препарат вырăнлă. Вăл ҫĕр улми фитофторинчен, купăста чирĕсемпе кĕрешме пулăшать. Ҫавăн пекех препарат улма-ҫырла валли те усăллă. Химилле ытти препаратсемпе те шайлашать.

Р. АЛЕКСАНДРОВА,
Россельхозцентр ФГУ Чăваш Республикинчи филиалĕн Муркаш районĕнчи уйрăмĕн тĕп агрономĕ.

Шута илсемĕр

Мĕнлине парнелесен тĕрĕс пулĕ-ши?

Халăх хушшинчи сăмах-юмахра ҫапла каланине илтме пулать: ҫамрăк хĕре ирисăн ҫемçе те илĕртӳллĕ чечекне парнелесен, ăна ҫынсем ытларах юратма пултараççĕ иккен. Пион пани – туслăх палли, кĕл чечекпе гвоздика – ҫынна юратни, лили – шанчăклă сăпайлăх. Лантăшпа фиалка вара ырă шухăш-туйăм, хризантема – парăнса тăни, шăнкăрав курăкĕ – уйрăмалли вăхăт ҫитни, астра – салхулăх, кулянупа хуйхă.

Кашни тĕрлин хăйĕн легенди, халап-юмахĕ. Чечек – ҫут ҫанталăк илемĕ. Ахальтен мар ăна ҫынсем пĕрпĕрне парнелеççĕ, ырă сăмах каласа ăнăçу сунаççĕ.

Хăнасене, тĕрлĕ делегацие кĕтсе илнĕ чухне ҫутă тĕслине парнелесен аванрах. Ку вăл ăшă та савăнăçлă кăмăл-туйăмпа кĕтсе илнине палăртать. Ҫĕнĕ хваттер туяннă ятпа, ҫуралнă кун ячĕпе, диплом хӳтĕленĕ май парнелекен чечек ҫыххисем вара шултăра та хаклă пулмалла.

Йăлана кĕнĕ туй илемĕ – таса шурă та шупка хĕрлĕ тĕс. Ку вăл ҫамрăксене ҫутă кун-ҫул, ырă малашлăх сунни пулать. Ҫавна шута илсе качча тухакан хĕре ҫавăн тĕслĕ кĕл чечек е тĕркесĕ парнелесен аван. "Кĕмĕл" е "ылтăн" туйсен юбилярĕсене те ҫавăн пеккисем ытларах юрăхлă пулĕç.

Тивĕçлĕ канăва тухакансене, тухнисене саламлама хĕрлĕ тĕслисене суйлаççĕ. Ку вăл вĕсен ырă ĕçĕсемпе пурнăç символĕ шутланать. Енчен те ҫынна пурнăçран юлашки ҫула ăсатмалла пулчĕ пулсан кăвак тата йăм хĕрлĕ чечек туянаççĕ.

Пуçаруллисем

Хушма хуçалăх та тупăш кӳрет

Ялти пурнăç паян ҫăмăлах маррине пурте пĕлетпĕр. Пĕрлешӳллĕ хуçалăхсем ытларах ҫĕрте саланса кайрĕç е хăшĕсем тытăнкаласа тăраççĕ. Апла пулин те ҫав вăхăтрах пуçаруллисем, малашлăха пăхма пĕлекенсем пурри ырă шанăç ҫуратать. Кун пеккисем ял хуçалăхĕнче хăйсен ĕçне йĕркелеме тăрăшаççĕ, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетеççĕ, ял хуçалăх культурисем акса-лартса ӳстерме тытăнаççĕ. Пуçаруллисене вара патшалăх та тимлĕхсĕр хăвармасть, производствăна йĕркелесе аталантарма ҫăмăллатнă майпа кредитсем парса та, ытти мелсемпе те пулăшать.

Ҫакăн пек пуçарулă ҫынсен шутне кĕртмелле те Турай ял тăрăхĕнчи Уйкас Турайри Владимир Иванова. Алă усса ларма шухăшламан вăл, перекет банкĕ урлă кредит илсе трактор тата ытти кирлĕ техника хатĕрĕсем туяннă. Пай ҫĕрĕсен 6 гектара яхăн лаптăкĕ ҫинче нумай ҫул ӳсекен курăксем акса ӳстерет.

Выльăх апачĕ пулсан вара килти хуçалăхри выльăхсен йышне те ӳстерсе пыма май пур. Владимир Владиленовичăн килти хуçалăхĕнче халĕ сумалли ĕнесем 2 пуç, вăкăрсем 4. Ытти выльăх-чĕрлĕх те ҫук мар. Тăрăшсан килти хуçалăх та ял ҫыннине самай тупăш кӳрет. Ҫапла шухăшлать хастар ĕçчен. Ку тĕлĕшпе вара патшалăх пулăшăвĕ питех те вырăнлă.

Районта ирттернĕ Акатуйра Владимир Владиленовича та сцена ҫине хăпарма ыйтрĕç. Перекет банкĕн ертӳçи хăйĕн активлă клиентне парне сертификачĕ парса чысларĕ.

В. ШАПОШНИКОВ.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободных земельных участков

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:060402:266, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, с.Большой Сундырь, ул.Новая, для содержания хозяйственных построек, площадью 62 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:180101:83, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение, земельный участок расположен в восточной части кадастрового квартала 21:17:180102, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 6481 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:000000:369, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Сятракасинское сельское поселение, для восстановления и ведения прудового хозяйства, площадью 2624 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:060410:1131, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, с.Большой Сундырь, ул.Советская, для ведения установки временного торгового павильона, площадью 20 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:180701:658, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение, земельный участок расположен в юго-восточной части кадастрового квартала 21:17:180701, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 13028 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:230701:575, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Сятракасинское сельское поселение, земельный участок расположен в северо-восточной части кадастрового квартала 21:17:230701, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 5815 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:070101:76, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Кадикасинское сельское поселение, земельный участок расположен в юго-западной части кадастрового квартала 21:17:070101, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 6151 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:080403:161, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Юнгинское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 873 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:061002:126, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, земельный участок расположен в центральной части кадастрового квартала 21:17:061002, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 1260 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:080901:1289, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Юнгинское сельское поселение, земельный участок расположен в западной части кадастрового квартала 21:17:080901, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 27600 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:060401:568, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, с.Большой Сундырь, для строительства и содержания зданий и сооружений, площадью 142 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

ПИЛОМАТЕРИАЛЫ: ЛЮБОЙ РАЗМЕР 1-10.
ТЕЛ.: 8-903-346-40-58.

Меняю трехкомнатную квартиру с индивидуальным отоплением на жилой дом и квартиру (любой вариант) в пределах с. Моргауши. Тел.: 8-953-014-74-31.

* * *

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ПРОДЛЕНИИ СРОКА ПРИЕМА ЗАЯВОК!

Управляющая компания МУП «Рынок «Моргаушский», находящаяся по адресу: с. Моргауши, ул.Чапаева, д.44а объявляет о дополнительном проведении конкурсного отбора начинающих субъектов малого и среднего предпринимательства для размещения в Производственном бизнес-инкубаторе с.Моргауши Моргаушского района.

Для участия в конкурсном отборе допускаются юридические лица, индивидуальные предприниматели, своевременно представившие конкурсную заявку, надлежащим образом оформленные документы, а также выполнившие все требования, предусмотренные условиями конкурса.

Для участия в конкурсе претенденты подают конкурсную заявку, запечатанную в конверт, представляющую собой комплект следующих документов:

заявку на участие в конкурсе;

копии учредительных документов и документа о государственной регистрации - для юридических лиц;

свидетельство о государственной регистрации предпринимателя, осуществляющего свою деятельность без образования юридического лица - для индивидуальных предпринимателей;

утвержденный претендентом бизнес-план, направленный на производственную деятельность;

копии бухгалтерской отчетности за предыдущий год и истекший квартал текущего года, заверенные налоговым органом Федеральной налоговой службы по месту государственной регистрации претендента;

подтверждение территориального органа Федеральной налоговой службы по месту государственной регистрации претендента об отсутствии просроченной задолженности по платежам в бюджет и внебюджетные фонды, в том числе по штрафам и финансовым санкциям;

подтверждение финансового отдела администрации Моргаушского района Чувашской Республики об отсутствии просроченной задолженности по ранее предоставленным из республиканского бюджета Чувашской Республики и местных бюджетов средствам, выданным на возвратной основе.

Указанные документы скрепляются подписью и печатью претендента либо личной подписью индивидуального предпринимателя с обязательным указанием реквизитов свидетельства о государственной регистрации и идентификационного номера налогоплательщика. Форму заявки можно получить у Управляющей компании - МУП «Рынок «Моргаушский» нарочно

и в электронном виде. Прием документов на участие в конкурсе осуществляется с 16 июля 2012 года.

Весь пакет документов представляется не позднее 16 августа 2012 г. в Управляющую компанию МУП «Рынок «Моргаушский» по адресу: с. Моргауши, ул.Чапаева, д.44а, тел. 63-3-45.

Стоимость аренды офисных помещений составляет - 150 руб. за кв.м, производственных помещений - 50 руб.за кв.м..

Конкурс состоится 20 августа 2012 года в 10.00 часов в зале заседаний производственного бизнес-инкубатора с.Моргауши Моргаушского района по адресу: с.Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 25.

Тав тăватпăр

Июнь уйăхĕнче манăн мăшăр Александр Евгеньевич Сафронов йывăр чирлерĕ. Ăна сыватма пулăшнăшăн Мăн Сĕнтĕр больницинчи терапи уйрăмĕн коллективне пысăк тав сăмахĕ калатпăр, çирĕп сывлăх та ăнăçу сунатпăр. Александра Владимировна Кондратьева, Надежда Александровна Немешкина, Леонид Иванович Самушков, И. Дмитриев, С. Иштудов, Н. Зинов, А. Одинцов пирĕншĕн нумай тăрăшрĕç. Çавăн пекех Муркаш больницин реанимаци уйрăмĕнче ĕçлекенсем пурте ырă сăмаха кăна тивĕçлĕ. С. Овчинников кану вăхăтĕнче пулин те пире пулăшма çитрĕ.

Мăшăр ĕçлекен Мăн Сĕнтĕрти шкул коллективĕ те ырăпа палăрчĕ. Кунта уйрăмах Константин Дмитриевич Спиридонов, Юрий Алексеевич Максимов, Сергей Трофимов тата ытти ырă çынсем тăрăшрĕç. Унăн юлташĕсене, Тимофеевсене, Лаврушкинсене, Гавриловсене, Седловсене, Салдыркинсене те пысăк тав сăмахĕ калатăп. Ырă туни пурин патне те ырăпах таврăнтăр.

Г. КОЛЕСНИКОВА.

Пĕлтерӳсем. Объявления

ОКНА И ДВЕРИ
окна ПВХ-VEKA, стальные двери от простых до элитных, от дешевых до дорогих. 3-5.
Гарантия 3 года.
Кредит, рассрочка. Все под ключ.
Адрес: г. Ядрин, ул. 50 лет Октября, д. 78.
Тел.: 8-961-344-53-47, 8(83547)23-2-96.

ГРАВМАССА, ЩЕБЕНЬ (доломитовый, гранитный, известковый), КЕРАМЗИТ, ПЕСОК (речной, карьерный), БЕТОН с доставкой до 30 т. за 1 рейс.
Тел.: 8-927-668-70-15, 38-70-15. 11-18.

* * *

Требуется бухгалтер в магазин «Катюша», д. Ярославка, Моргаушский район. Условия: обработка первичных документов, неполный рабочий день, гибкий график работы. Требования: с/спец. образование, знание 1С. Зарплата при собеседовании. Тел.: 446-448. 1-3.

* * *

На автомойку «МОЙ МАСТЕР» требуются автомойщики. Требования: 20–40 лет, активные, ответственные, желательно проживающие в с. Моргауши.
Тел.: 8-927-847-45-08. 3-4.

* * *

Продаю песок речной, ОПГС с доставкой.
Тел.: 44-01-10. 7-10.

* * *

Продаю пресс-подборщики «Киргизстан», «Симпа». Все в идеальном состоянии. Цена договорная.
Тел.: 8-905-341-01-86.

* * *

Продаю песок, гравмассу, бой кирпича, керамзитоблоки, с доставкой. Тел.: 8-905-347-99-15, 67-66-95. 1-5.

* * *

Продаю дом с надворными постройками в д. Ятманкино (газ, вода, сад). Возможен обмен.
Тел.: 8-915-203-74-37, 8-905-342-87-38.

* * *

Услуги тамады. Тел.: 8-905-346-29-00.

* * *

В объявлении о согласовании проекта межевания земельного участка Федоровой Раисы Евгеньевны, опубликованного в райгазете «Çĕнтерӳ ялавĕ» от 21 марта 2012 года в № 21 (7982) стр. 4, допущена опечатка, после кадастрового квартала 21:17:021001 добавить «площадью 1,24 га».

* * *

Продается земельный участок под строительство дома, 20 соток, на ровном месте, все коммуникации (вода, газ, электричество) имеются.
Тел.: 8-927-842-92-45.

* * *

Продаю: кирпич одинарный М-100; М-125; М-150; керамический полуторный М-125; двойной керамический; силикатный белый, желтый; КББ р-р 20х20х40; красный половняк, некондиция, гравмассу, керамзит. Доставка и разгрузка на манипуляторе. Документы.
Тел.: 8-903-358-20-97, 8(8352)44-20-97. 2-12.

* * *

ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:17:121301:1, о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельного участка, образованного в счет земельной доли. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемого земельного участка.

Заказчиком проекта межевания является: Мышев Вячеслав Александрович, адрес: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение, д. Вускасы, ул. Зеленая, д. 13.

Проект межевания земельных участков подготовлен кадастровым инженером Николаевым А.В., номер квалификационного аттестата 21-11-68. Почтовый адрес и адрес электронной почты, по которым осуществляется связь с кадастровым инженером: 429530, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5. E-mail:arshin21@yandex.ru

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:17:121301:1. Адрес местоположения: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение, территория землепользования СХПК «Дружба», земельный участок расположен в северо-западной части кадастрового квартала 21:17:121301, площадью 1,31 га.

С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу:429530, Россия, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 429530, Чувашская Республика. с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Турайри больница коллективĕ кунта врачра вăй хуракан В.В. Толстовăн

АМĂШĔ

вăхăтсăр вилсе кайнă пирки унăн çемйипе тата çывăх тăванĕсемпе пĕрле таранăн хурланнине пĕлтерет.

ООО «ОБРЯД» оказывает следующие виды ритуальных услуг:
Изготовление и установка надгробных памятников, а также для умерших (после 12.06.1990 г.) участников ВОВ.
Реализует кресты, гробы, ограды, столы, скамейки, венки и пр.
Изготовление портретов на гранитной плите.
г. Чебоксары, переулок Ягодный, д. 4 «А», тел.: 8(8352)35-10-83, 8-903-389-99-29.
с. Моргауши, ул. Гагарина, д. 2, тел.: 8-903-063-41-42. 2-3.

ТАМАДА – ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ СВАДЕБ, ЮБИЛЕЕВ.
ТЕЛ.: 8-952-022-96-13.

ЮВЕЛИРНАЯ МАСТЕРСКАЯ:
– ремонт и изготовление ювелирных изделий из золота и серебра;
– скупка золота (цена за 1 г 850 руб.), старинных монет.
Адрес: в здании Дома быта.
Тел.: 8-927-668-85-01. 4-10.

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник. Изготовим на заказ: срубы, беседки любого размера. Цена договорная, доставка по району бесплатно. Тел.: 8-927-667-28-32, 8-919-679-18-11. 9-20.

В Москву и Московскую обл. требуются
ФАСОВЩИЦЫ, ГРУЗЧИКИ
Питание, проживание — БЕСПЛАТНО.
Вахта. Выезд группами до предприятия.
Гарантии.
З/п 25 000 – 35 000 руб.
Тел.:8(8352)29-80-30, 29-50-30. 1-3.

ВЫ ЗВОНИТЕ – МЫ ПРИВЕЗЕМ: цемент, блоки керамзитобетонные, профнастил, профили, трубы, уголки, утеплители, гипсокартон, поликарбонат, теплицы и многое другое. Адрес: д. Рыкакасы, т.ц. «Лотос». Тел.: 8-917-661-02-32. 3-10.

Продаем пропаренные керамзитобетонные блоки, цемент, керамзит. Адрес: с. Моргауши, «Агропромснаб».
Тел.: 8-905-340-07-78. 5-10.

ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:17:080901:2, о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельного участка, образованного в счет земельной доли. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемого земельного участка.

Заказчиками проекта межевания являются: Мастаченко Альбина Геральдовна, адрес: Чувашская Республика, г. Чебоксары, б-р Миттова, д. 1, корп. 1, кв. 134. Хамжилина Елизавета Геральдовна, адрес: Чувашская Республика, г. Чебоксары, ул. Эльменя, д. 2, кв. 49.

Проект межевания земельных участков подготовлен кадастровым инженером Николаевым А.В., номер квалификационного аттестата 21-11-68. Почтовый адрес и адрес электронной почты, по которым осуществляется связь с кадастровым инженером: 429530, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5. E-mail:arshin21@yandex.ru

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:17:080901:2. Адрес местоположения: Чувашская Республика, Моргаушский район, Юнгинское сельское поселение, общей площадью по 1,58 га.

С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу:429530, Россия, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 429530, Чувашская Республика. с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

	суббота 14 июля				воскресенье 15 июля				понедельник 16 июля				вторник 17 июля			
Местное время	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00
Облачность %																
Осадки мм																
Температура °С	+21	+27	+31	+25	+22	+25	+31	+23	+19	+28	+32	+24	+18	+21	+26	+21
Давление мм	740	741	741	741	740	740	740	740	740	740	737	736	738	740	740	739
Влажность %	65	52	39	59	84	77	44	73	87	47	33	61	87	64	47	63
Ветер м/сек	2	1	1	3	3	2	1	2	1	4	6	4	4	2	1	2
	Ю-В	С-З	С	С	С	С-В	З	З	Ю-З	Ю	Ю-З	Ю-З	С-З	С-З	З	С
Солнце восход / заход		04:27	21:29			04:29	21:28			04:31	21:27			04:32	21:25	
Луна восход / заход		00:38	17:28			01:13	18:25			01:56	19:14			02:49	19:54	

Муркаш районĕнчи «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат

УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ:
Чăваш Республикин Культура, национальноçсен ĕçĕсен, информаци политикин тата архив ĕçĕн министерстви.
ЧР Культура, национальноçсен ĕçĕсен, информаци политикин тата архив ĕçĕн министерствин «Муркаш районĕн «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат редакцийĕ» автономи учрежденийĕ.

Тĕп редакторшăн В.Л. ШАПОШНИКОВ.

АДРЕС: 429530, Чăваш Республики, Муркаш ялĕ, Мир урамĕ, 9А çурт.
ТЕЛЕФОНСЕМ: тĕп редактор - 62-1-36, яваплă секретарь - 62-2-82, бухгалтери - 62-1-35, пайсем: общество пурнăç пайĕ - 62-2-82, экономика тата социаллă пурнăç пайĕ - 62-1-38.
Факс: 62-1-36. E-mail: morpress@cbx.ru, redaction@cbx.ru

Сыхăну, информаци технологийĕсен тата массăллă коммуникаци сферине пăхса тăракан Федераллă службăн Чăваш Республикипе – Чăваш Енпе ĕçлекен управленийĕ 2009 çулхи раштавăн 7-мĕшĕнче ПИ ТУ 21-00073 № регистрациленĕ.

Калăпăшĕ 2 пичет листи.
Ал çырăвĕсене рецензилемеççĕ, каялла таврăса памаççĕ, 2 страницăран пысăкраххисене йышăнмаççĕ.
Рекламăпа пĕлтерӳсен чăнлăхĕшĕн вĕсене паракансем яваплă.

ИЗДАНИ ИНДЕКСĔ: 54822.
Хаçат юн тата шăмат кунсерен тухать.
Номер дежурнăйĕ Николаева Н.Н.
Пичете панă 13.07.2012 ç.
Пичете памалли вăхăт: графикпа – 17 сех. 20 мин., чăннипе – 17 сех. 20 мин.
Заказ Тираж 4493.

Номер набран и сверстан в АУ ЧР «Редакция Моргаушской районной газеты «Çĕнтерӳ ялавĕ», отпечатан в типографии ГУП "ИПК "Чувашия": 428019 г. Чебоксары, пр. И. Яковлева,13. Качество печати соответствует оттискам, предоставленным редакцией.